Тувинская республ. БИБЛИОТЕКА им. А. С. Пушкина

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 147 (12837) | 1985 чылдың июнь 26, среда | 1925 чылда үндезилеттинген. | Өртээ 3 көпеек.

КОММУНИСТЕРНИҢ ҮЛЕГЕР-ЧИЖЭЭ

Кызылдың № 1 автотранспорт бүдүрүлгезиниң чолаачызы, Тыва АССР-ниң транспортунуң алдарлыг ажылдакчызы, СЭКП обкомунуң бюро кежигүнү А. И. Галайкону республиканың автомобиль транспортунуң ажыл-ишчилери эки билир. Дөрт чыл мурнунда хуудa он бирги беш чылдың планныг онаалдаларын хуусаа бетинде күүседирин партия хуралынга хүлээнген. Коммунистиң сөглээн сөзү ажыл-херээ-биле карышпаан, беш чылдың планын күүсеткенин рапорттаан. Амгы үеде Анатолий Иванович 1986 чылдың үлүүнге кириштир ажылдап турар.

Шак ындыг онаашкан ажылынга сагыш-сеткилинден бердинген, амыдыралга төлептиг аажы-чаңы-биле ажылчы чоннарга салдарын чедирип чоруур коммунистер улус ажыл-агыйының адыр бүрүзүнде эвээш эвес.

Бистиң съезд мурнунуң хуралдарының, партияның XXVII съездизинге бүгү белеткелдиң амгы үеде кол-кол лозуңнары — ол дээрге чогаадыкчы күш-ажыл, сес-биле ажыл-херектиң карышпазы, инициатива болгаш харысалга, бодунга болгаш эш-өөрүнге негелделиг болур, ону ындыг болдурары-даа чугула. Маңаа үлегер-чижекти коммунистер көргүзер ужурлуг. Партия кежигүнү бүрүзүнден хөй-ниитичи хүлээлгезинге хамаарылгазы дээш, партияның шиитпирлериниң күүселдези дээш, партия кежигүнү кижиниң ак сеткилдиг база арыг шынчы овур-хевири дээш негелдени күштелдирериниң эргежок чугулазын СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары М. С. Горбачев партия Төп Комитединиң апрель (1985 ч.) Пленумунга демдеглээн.

Республиканың коммунистери, бүгү ажылчы чоннары амгы үеде партияның ээлчеглиг XXVII съездизинге күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужуражыры-биле чарышта хаара туттунган. «СЭКП-ниң XXVII съездизинге—күш-ажылчы шалыпчы 27 декада» деп кыйгырыглыг социалистиг чарышты калбартыр талазы-биле чурттуң күш-ажылчы коллективтериниң патриотчу эгелээшкинин Кызылдың дааранылга фабриказы, «Кызыл тудуг» эргелели, № 1 автотранспорт бүдүрүлгези болгаш өскелер-даа деткээн, ол күш-ажылчы маргылдааның түңнелин он хонгаш-ла үндүрүп турар. Съездиге алдар болдурган социалистиг чарыштың мурнуку одуруунда коммунистер, оларның удуртканы бригадалар, ээлчеглер, фермалар чоруп орар. Оларга «Тыва тудуг» трестиң № 48 тудуг эргелелинде Э. С. Бизяеваның, В. Б. Борбак-оолдуң, дааранылга фабриказында Т. Т. Артынаның удуртканы бригадалары, Чөөн-Хемчикте СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозта СЭКП обкомунуң кежигүнү А. С. Монгуш эргелекчилээн Дөргүн сүт-бараан фермазы болгаш өске-даа коллективтер хамааржыр. Он бирги беш чылдың планныг онаалдаларын күүсеткен болгаш ону хуусаа бетинде доозар чоокшулаан коммунистерни улус ажыл-агыйының кайы-даа адырындан он-ону-биле адап болур.

Республиканың партия эге организациялары бо хүннерде СЭКП ТК-ның апрель (1985 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырарынче коммунистерниң, бүгү ажылчы чоннарның чогаадыкчы ажыл-чорудулгазын 1985 чылдың, он бирги беш чылдың планныг онаалдаларын болгаш съездиге алдар кылдыр алган социалистиг хүлээлгелерни күүсединче мөөңнеп, чарышты дээштиг организастаар, күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаар, бүдүрүлгениң ажыктыын бедидер, камналганы экижидер хемчеглерни ап турар. Ылаңгыя коммунистерниң авангардчы ролюн бедидеринче, оларның идепкейин болгаш харысалгазын көдүреринче, партийжи хүрээлеңни быжыглаарынче, организакчы база идеологтуг ажылды, партийжи удуртулганың хевирлерин болгаш аргаларын сайзыраңгайжыдарынче кичээнгейни салып турар. Ол ышкаш коммунистерни ажылдың чугула участоктарынга таарыштыр тургузуп, партийжи даалгаларны берип, кижи бүрүзүнүң хууда сонуургалын, билиин, арга-дуржулгазын барымдаалап, коммунист бүрүзүн амыдыралдың идепкейлиг туружунга, бедик партийжи принципиалдыг, негелделиг, четпестерге элтеш чок чорукка кижизидип турар.

«Арагалаашкынны болгаш алкоголизмни узуткаар талазы-биле хемчеглер дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалын күүседир дээш партия организациялары кижизидикчи ажылды профэвилел, комсомол организациялары, күш-ажылчы коллективтер-биле кады чорудуп турар.

Партияның область организациязының коммунистериниң хөй нурууз СЭКП-ниң Уставының тодаратканы хүлээлгелерин күүседип, коммунистиг тургузуушкунуң айтырыгларын шиитпирлээринге идепкейлиг киржип турарлар. Ындыг-даа болза коммунистерниң аразында төлеп чок ийи-чаңгыс кижилер ам-даа бар. Олар партийжи, күш-ажылчы сагылга-чурумну сагывайн, планныг онаалдаларны күүседириниң дээштиг, организастыг хемчеглер албайн, даандырган ажыл-херээн харысалга чок кылып, амыдыралдың норма-чижектерин үреп, арага-дарыга хандыкшып турарлар. Онаашкан ажылынга ээ-харысалга чок, арагалаар чоруу дээш «Торгалыг» совхозтуң профэвилел комитединиң даргазы В. М. Ыймааны, Межегей кожээ Совединиң күүском даргазы П. Е. Усковту, Тес-Хем райкүүскомунуң культура килдизиниң эргелекчизи Д. К. Натсакты, Мөген-Бүрен кожээ Совединиң күүском даргазы Н. Ш. Кууларны болгаш өскелерни-даа СЭКП кежигүнүнден үндүрген болгаш ажылындан дүжүрген. Ол ышкаш коммунистерниң аразында планныг онаалдаларын күүсетпес кижилер база бар, оларның-биле ажылды партия эге организациялары күштелдирип чорудар, даандырган херээ дээш харысалгазын бедидеп ужурлуг.

СЭКП ТК-ның апрель (1985 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин, коммунистерниң авангардчы ролюн болгаш оларның бүдүрүлгеге база хөй-ниити амыдыралынга идепкейин бедидер талазы-биле СЭКП-ниң XXVI съездизиниң шиитпирлерин күүседир талазы-биле Узбекистанның Компартиязының Самарканд обкомунуң ажылының дугайында, СЭКП ТК-ның ноябрь (1982 ч.) Пленумунуң шиитпирлеринге дүүштүр партия организацияларының ажыл-чорудулгазының стилин база арга-методун сайзыраңгайжыдар талазы-биле Молдавияның Компартиязының ТК-зының ажылының дугайында партия ТК-ның доктаалдарын амыдыралга боттандырар дээш СЭКП Кызыл хоорному, райкомнар, парткомнар партия эге организацияларының дайынчы арга-шинээзин, коммунистерниң авангардчы ролюн, даандырган ажыл-херээ дээш харысалгазын бедидер, партийжи организастыг, идеологтуг, политика-кижизидилгелиг ажылды дээштиг чорудар хүлээлгелиг. Оларның кужун он бирги беш чылдың планныг онаалдаларын, съездиге алдар кылдыр алган социалистиг хүлээлгелерни күүсединче мөөңнээр.

Коммунистиг партияның үндезилекчизи В. И. Ленин партия кежигүнүнүң адын болгаш ужур-дузазын бедик, улам бедик, эң бедик көдүреринче кыйгырып чораан. Партия ол чагыгга шынчы болуп арткан.

СЭКП-НИҢ XXVII СЪЕЗДИЗИН ТӨЛЕПТИГ УТКУУЛ

Хой кыргылдазы —мал ажылында хөй күш негеттинер, чымыштыг иштерниң бирээзи. Ону кыска хуусаада, эки шынарлыг чорудары хой кыргыыр электриилиг хачыларның идегелдиг, туруушкун чок ажылындан улуг хамаарылгалыг.

Бай-Тайга районнуң «Тээли» совхозунуң кыргылда пунктузунуң эптекчи-септекчизи Орлан-оол Доржу, бис чидидикчизи Күдер Кызыл-оол олар кызымак ажылдап турарлар. Кыргыкчылар Ирина Мөңге-Назын, Өшкү-Саар Адыг-оол, Багай-оол Салчак болгаш өскелер-даа хүнде 50—60 чедир хойларны кыргып, ажылынга эрес-кежээзин көргүзүп турар.

ЧУРУКТАРДА: эптекчи Орлан-оол Доржу; хоочун кыргыкчы Өшкү-Саар Адыг-оол.

Н. БАЗЫРНЫҢ фотолары.

Улуг-Хемден медээлер

ФЕРМАДА ЧАЙЛАГДА

Районда «ҮТКА 25 чылы» совхозтуң Арыскан сүт-бараан фермазы, саанчылар, кадарчылар, бызаа ажаакчылары Хүүле-Хем, Улуг-Алаак, Кожай-Аксынче организастыг чайлаглап көшкен.

Ферманың саар инектери 300 ажыг баш, ону ийи узуп чайлаглаткан.

144 баш бызааларын Улуг-Алаак, Кожай-Аксының көк-түг-шыктыг чайлагларынче көжүрген.

Чайлагларның турлаанда саанчыларга, кадарчыларга чурттаар черлерни чаартып септеп, чаа кажааларны немей туткан. Инектерге, бызааларга чемнерни, дусту курлавырлап чедирген. Почта чедирилгезин, автомагазинни график ёзугаар чорудуп турар.

Чайлагларда инектерниң сүдү элбеп, сүт бүдүрери көвүдеп турар.

АҢГЫС АҢДАРЫЛГАЗЫН ДООСКАН

«ҮТКА 25 чылы» совхозтуң № 2 хову-трактор бригадазының механизаторлары он бирги беш чылдың доозукчу чылының часкы хову ажылдарын он хонук эрте дооскан. Участок агроному Владимир Дөңгүр-оол, хову-трактор бригадазының бригадир-учётчиги Валерий Дөңгүр-оол оларның удуртулгазы-биле механизаторлар чайгы чер аңдарылгазынче организастыг киргенинден Арыскан салбырында 575 гектар шөлдүң чайгы аңдарылгазын доозупкан.

Чайгы аңгыс аңдарылгазын агротехниктиг дүрүмнерге дүүштүр чоруткан болгаш социалистиг хүлээлгелерин бүдүрүкчүлүг, кыска хуусаада боттандырган механизаторларны адап болур. Чижээ: «ДТ-75»-тиг хоочун механизатор Михаил Самбуу, «Т-150»-нерлиг механизаторлар Михаил Хаваа, Михаил Көшкендей олар эки ажылдаан. Бок үнүштер аштаарынга белеткээн кожуг машиналары белен.

Т. ОЧУР-ООЛ.

М. С. ГОРБАЧЕВТУҢ КИЕВЧЕ ЧОРУПКАНЫ

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары М. С. Горбачев июнь 25-те Москвадан Киевче чорупкан.

Аэродромга М. С. Горбачевту СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүннери Г. А. Алиев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Е. К. Лигачев, М. С. Соломенцев, В. М. Чебриков, өске-даа эштер үдээн.

* * *

Эш М. С. Горбачев ол-ла хүн Киевте чеде берген. Аэропортка ону СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, Украинаның Компартиязының ТК-зының бирги секретары В. В. Щербицкий, УССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы В. С. Шевченко, УССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. П. Ляшко, республиканың болгаш хоорайның өске-даа партия база совет удуртукчулары уткаан-нар.

(СЭТА).

ЭДЧ-НИҢ СЕССИЯЗЫНЫҢ ХУРАЛЫНЧЕ

Июнь 24-те СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Тихоновка баштаткан совет делегация Москвадан Варшаваже чорупкан. Ол делегация Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң 40-ги сессиязының хуралынга киржир.

Ооң составында — СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары Н. И. Рыжков, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчылары Н. К. Байбаков, Н. В. Мартынов, Н. В. Талызин, ССРЭ министрлериниң бирги оралакчылары В. Ф. Мальцев, Н. Д. Комаров олар.

Делегацияны аэродромга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы Г. А. Алиев, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның чанында Партийжи контроль комитединиң даргазы М. С. Соломенцев, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы И. В. Архипов, өске-даа албан кижилери үдээн.

Ол-ла хүн делегация Варшавада чеде берген. Аэродромга делегацияны ПКАП ТК-ның Бирги секретары, ПУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы В. Ярузельский, ПКАП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ПКАП ТК-ның секретары К. Барчиковский, ПКАП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ПУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы З. Месснео, өске-даа албан кижилери уткуп алганнар. Уткаан-нарның аразынга ССРЭ-ниң ПУР-да элчини А. Н. Аксенов турган.

(СЭТА).

«ИНТЕРКОСМОС» ПРОГРАММАЗЫН ЁЗУГААР

Ужудуушкун башкарар төп. (СЭТА). Владимир Джанибеков биле Виктор Савиных эртем-шинчилелдиң «Салют-7» — «Союз Т-13» — «Прогресс-24» комплексинде планнаттынган ажылдарны күүседирин үргүлчүлеп турар.

Олар 1985 чылдың июнь 19-тан 23-ке чедир космос делгемин тайбың сорулгаларга шинчилээр болгаш ажыглаар талазы-биле чурттар аразынга кады ажылдаарының «Интеркосмос» программазын ёзугаар кылып турар «Курск-85» деп комплексилиг шенелдениң бирги чадазынга кирипкен-нер.

Чурттар аразының космоска ыраактан кылыр аргалар-биле геосистемаларның тургузуун шинчилээриниң» программазын боттандырып чорудуп турар ол шенелдеге Болгария Улус Республиканың, Венгр Улус Республиканың, Вьетнам Социалистиг Республиканың, Герман Демократтыг Республиканың, Польша Улус Республиканың, Совет Эвилелиниң болгаш Чехословак Социалистиг Республиканың специалистери киришкен.

«Курск-85» деп шенелдени кодээ ажыл-агый культураларының байдалдарын шинчилээр болгаш аэрокосмос чепсектериниң дузазы-биле оларның дужудун баш удур билип алырының аргаларын тывар сорулга-биле кылып турар.

«Салют-7» станциядан чер кырын чурукка тырттырары-биле чергелештир черниң кыпымал эдеринчилеринден база чурукка тырттырган. Ол бүгү-биле кады «Интеркосмос» программазының киржикчилери чурттарның ажылдап тургускаш, кылып үндүргени чаа аппаратураның дузазы-биле лаборатория-самолёттардан, вертолёттардан болгаш хайгаараашкынның чер кырында пунктуларындан чурук тырттырыышкыннарын база кылган.

Шенелдениң түңнелдери Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң кежигүннери чурттарга черни ыраактан чурукка тырттырарының техниктиг чепсек-херекселдерин болбаазырадырынга ажыглаттынар.

ӨӨРҮШКҮНҮҢ СӨЗҮН СӨГЛЕВИШААН

Моол Арат Республиканың Тыва АССР-ге Хүннериниң хагдынышкынынга тураскааткан найыралдың концерти дүүн хөгжүм-шии театрынга болган. Ол ёзулуг-ла акы-дуңмалыышкы чоннуң сеткил хайнышкынныг ужуражылгазы, улуг байырлал болган. Кожаларывыстың уран чүүлүн, оларның талантызын база катап сонуургап көөрү бистиң республиканың чонунга улуг өөрүшкү болган.

МАР-ның Тывага Хүннериниң үезинде кызылчылар кожазы өңнүктерниң, оларның культура хөгжүлдезиниң дугайында хөй чаа чүүлдерни «Социалистиг Моол», «Амгы моол уран чурулга» деп делгелгелерден көрүп, билип алган. Улуг Октябрьның идеяларының салдары-биле Моолга тиилээн улусчу революцияның дугайында болгаш акы-дуңма моол чоннуң хосталга дээш соруктуун, оларның шыдамык, шиитпирлиин ук делгелгелерде ажылдардан көрүп, билип, улам ханы таныышкан. Ооң аңгыда кады демниг ажылдап турар совет-моол ажыл-ишчилериниң найыралын ында тода көргүскен. МАР-ның Тывага Хүннериниң киржикчилери — чогаадыкчы ажылдакчылар республиканың аңгы-аңгы районнарынга, ажыл-агыйларынга барып, ажылчы чон-биле ужуражылгаларны эрттиргени солун. Ол чорук ийи чурттуң экономиктиг, социал харылзааларын улам быжыглап, ону хөгжүдеринге улуг рольду ойнаар дээрзи билдингир.

Бо хүннерниң дургузунда бистиң көрүкчүлеривис өңнүктерниң кайгамчык уран талантызын база катап көрүп магадааннар. Моол артистерниң тааланчыг ырлап, танцылаарын болгаш национал хөгжүм херекселдериниң аяныг үнүн хоорай, суурларның чурттакчылары сонуурган. МАР-ның улустуң артистери А. Хавлааш, Х. Уртнасан, Д. Жаргалсайхан оларның-биле ужуражылга бистиң көрүкчүлеривиске уттундурбас болуушкун болуп артар. Бо бүгү ийи кожа чоннуң бот-бодун эки билчип, быжыг харылзаалыг болуп, бот-бодун деткижер чорукка кижизидип, шынчы найырал, чаагай сеткилдиг күзел-бодалдары дээш чоргааралды болдурган.

Өңнүктерниң Тывада аалдап келгениниң үезинде оларның уран талантызын чүгле көрүкчүлер эвес, а бистиң республиканың культура ажылдакчылары, артистери, уран чүүл ажылдакчылары сонуургап, арга-дуржулгазын солчуп, беседалашкан. Кайы-даа чоннуң культурлуг амыдыралының хөгжүлдезинге ол улуг идиг болур дээрзи билдингир.

Ооң дөрт бадыткалы — найыралдың концерти. Аңаа моол, тыва артистер боттарының кужун кадып, солун концерт-биле көрүкчүлерни өөрткен. «Байыр чедириишкини» деп танцы-биле концерт ажыттынган болгаш улаштыр ыры-шоор диңмиттелип-ле үнген. Хөгжүм ансамблиниң ойнааны моол улустуң аялгалары көрүкчүлерниң сеткил-сагыжын хайныктырып, онзагай тааланчыг аяны-биле магадаткан. Ыраажылар Д. Самбуу, Д. Баттумур, Г. Цэрэнханд болгаш өскелерниң-даа күүселделерин көрүкчүлер бедии-биле үнелеп, диңмиттиг адыш часкаашкыннары-биле үдеп турган болгаш чечектерни оларга сөңнеп турганнар.

Бүгү-эвилел конкурстарының лауреады республиканың ыры-хөгжүм ансамбли «Аянның» артистери боттарының талантызын моол өңнүктер-биле кады көрүкчүлерге бараалгаткан. Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи Демир-оол Кежиктиг моол дылга баштак ырны эр, херээжен ийи үнге күүсеткениниң чүгле көрүкчүлер эвес, а сценада артистер, аалчылар сонуурган. Ол-ла ансамбльдиң артизи Кайгал-оол Ховалыг сыгыт, хөөмей, каргыраа-биле аалчыларга болгаш көрүкчүлерге аян тудкан. Бүгү-эвилелдиң «Союзгосцирк» каттыжышкынының артизи, Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи Клара Оюновна Дончи-оолдуң күүселдези хамыкты кайгаткан. Артистерниң өске-даа күүселделери улуг сонуургалды болдурган.

Байырлыг концерт соонда ооң киржикчилери, МАР-ның болгаш Тыва АССР-ниң партия, совет ажылдакчылары сценаже шупту үнүп келген. Тыва АССР-ниң культура министри А. С. Серен артистерге, чалаткан аалчыларга, моол өңнүктерге өөрүшкүнүң сөстерин көрүкчүлерниң өмүнээзинден илереткен. Солун программалыг концерти база делгелгелери болгаш ужуражылгалары дээш ол республиканың бүгү ажыл-ишчилериниң мурнундан өөрүп четтиришкинниң сөстерин дамчыдып, аалчыларга кадыкшылды, чогаадыкчы чедиишкиннерни, аас-кежикти күзеп, аалдап кээп турарынче чалаан. Көрүкчүлер өрүк-суур эки чорууруун аалчыларга күзээн.

МАР-ның улустуң ыры, танцы ансамблиниң директору болгаш уран чүүл удуртукчузу, МАР-ның улустуң артизи Д. Лувсаншарав база көрүкчүлерге, бүгү тыва чонга чылыг хүлээп алышкыны дээш өөрүп четтиргенин аалчыларның мурнундан илереткен.

«Совет-моол найырал делгерезин!» дээн сөстер чаңгыланып, көрүкчүлер олуттарындан туруп кээп, адыш часкап, чылыы-биле байырлашкан.

С. БАЛЧЫР.

РУДА ТЫВЫКЧЫЛАРЫ

Николай Алексеевич Писаревтиң удуртуп турары руда казыкчыларының бригадазының ажыл-ишчилери «Тывакобальт» комбинатта мурнакчыларның бирээзи. Эвээш кижилиг бо коллективтиң дагжылары бо хүннерде «Северный» рудниктиң бир дугаар участогунуң № 11—бис штольнязында ажылдап турар. Холумак металлдарлыг руданың чыдып турар черлери чер адаа-биле барык беш километр шөйлүп чоруткан.

— Бригадавыста алды кижи ажылдап турар бис. Чаңгыс аай наряд ёзугаар ажылдаа-ла каш чыл болу бердивис. Бодунуң кады ажылдап турар эжинден чыдып калбас дээш кижи бүрүзү кызымак ажылдап турар. Коллективтиң кежигүн бүрүзү холушкак мергежилдиг. Өрүмнекчилезе өрүмнекчилээр, шахта баганалаар адагаштарны-даа кылыптар, каскан руданы электропоездиге чүдүрер оператор-даа болуп ажылдаптар мергежилдиг кижилер. Ийи ээлчег-биле ажылдап турар бис. Ынчангаш кады ажылдап турар эш-өөрүм бедик мергежилдиг кижилер боорга, оларга бодумга дег бүзүрээр кижи мен—деп, бригадир Николай Алексеевич кады ажылдап турар өөрүнүң дугайында сеткил ханышкынныг чугаалап олурду.

Бригадир Николай Алексеевич Писарев шахтага он чыл ажыр ажылдап каапкан дуржулгалыг дагжы. Дагжылап ажылдап келгениниң ол чылдары халас барбаан. Казымал байлактарның чыдар черлерин, ону канчаар тывары, ол кежикти канчаар «четтирерин» өөренип алырынга ол ёзулуг школа болган деп, Николай Алексеевич санап чоруур. Бригаданың ажыл-ишчилериниң ажылдап турар чери рудникте эң-не берге участокка санадып турар. Руданың чыдар чери дойлуг, элезинниг. Ынчангаш ону эки быжыглап, багана адагаштарны быжыг кадавас болза, хоржок. Бо бүгү негелдени күүседирде руда тывыкчызының ажылында бир кол чүүл—бодундан улуг негелделиг болуру. Ол негелделерни бригаданың ажыл-ишчилери эки билир. Коллективтиң ажыл-ишчилери бот-боттарынга бүзүрежир, аразында быжыг найыралдыг. Кайы бирээзи бергедей бергенде дуза кадыптары—ажылыш бүдүнгүр, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү бедик болурунга кол быра боол турар.

Бодунуң херээн эки билир дагжылар Михаил Монгуш, Юрий Ахлёстин ышкаш бедик мергежилдиг кижилер бригадада ажылдап турда, планныг онаалдалар ай санында күүсеттинип турбайн канчаар. Бригадада орус, украин, тыва националдыг дагжылар чаңгыс иениң оолдары дег, аразында быжыг найыралдыг ажылдап турар.

Мурнакчы бригаданың дагжылары бо хүннерде бүгү кужун, чогаадыкчы ажыл-ижин партияның ээлчеглиг XXVII съездизин төлептиг уткуурунче углаан болгаш он бирги беш чылдың планныг онаалдаларын база доозукчу чылдың социалистиг хүлээлгелерин чедиишкинниг күүседир дээш шудургу ажылдап турар. Мурнакчы коллектив доозукчу чылдың ноябрь айның үлүүнге кириштир ажылдап турар. Камналга болгаш хумагалыг болур чорукче кичээнгейни күштелдирген. Чазылдырар чүүлдерни, багана чагылар, электри энергиязын камнап алыр талазы-биле бригаданың көргүзүглери эки. Бо чылдың эрткен айларында 10,5 муң рубльдиң багана кылыр чагыларын рудниктиң коллективи камнап алган. Маңаа Н. Писаревтиң бригадазының кежигүннериниң киирген улуг-хуузу улуг.

Күш-ажылчы чедиишкиннер боду чедип келбээн. Даандырган ажыл-херек дээш бригаданың кежигүн бүрүзүнүң бедик харысалгалыг, күш-ажылдың сагылга-чурумун шыңгыы сагып, бот-боттарынга дузалажып, ажылдың шынары дээш бригадирниң-даа дагжыларның-даа талазындан негелде улуг боол турары, социалистиг чарышты дээштиг организастап, шалың акшазын кижи бүрүзүнүң күш-ажылчы киржилгезин барымдаалап төлеп, чарыштың түңнелдерин доктаамал үндүрүп, мурнакчыларны шаңнап мактап, кылган ажылды хүн бүрү түңнеп, чедир кылдынмаан чүүлдерни эжизинге чедирер дээш харысалганы бедиткенинден бригаданың күш-ажылчы көргүзүглери өскелерден дээрс, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү бедик боол турар. Василий Брежневтиң бригадазының дагжылары-биле мурнакчы коллективтиң ажыл-ишчилери аразында чарыштыг. Чарыштыг эштеринге аштырбас дээш күш-ажылды, социалистиг чарышты шын организастап келгениниң түңнелинде, доозукчу чылдың эрткен айларында чарышка доктаамал мурнуку одуругга чоруп, мурнакчыларга санадып турар.

Он бирги беш чылдың доозукчу чылының планныг онаалдаларын хуусаа бетинде ийи ай бурунгаар доозар дээш социалистиг чарышты калбарткаш, бригаданың дагжылары бо хүннерде ийи дакпыр күженишкинниг ажылдап турар.

М. ОЮН.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: СЭКП-ниң XXVII съездизинге уткуштур

БЕДИК КӨДҮРЛҮҮШКҮН-БИЛЕ

СЭКП ТК-ның апрель (1985 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин, аңаа СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары М. С. Горбачевтуң илеткелин районнуң коммунистери, бүгү ажылчы чоннары изиг-биле чүүлдүгзүнүп деткип, моон соңгааргы ажыл-чорудулгазының дайынчы программазы кылдыр хүлээп алгаш, политиктиг болгаш күш-ажылчы бедик көдүрлүүшкүннүг ажылдап турарлар.

Партия Төп Комитединиң апрель (1985 ч.) Пленумунуң материалдарын партия, комсомол чырыдыышкынының, экономиктиг өөредилгениң бүгү звеноларының школаларынга, белгүмнеринге өөренген, СЭКП райкомунуң илеткелчилери «Билиг» ниитилелиниң лекторлары, политинформаторлар, агитаторлар бүдүрүлгелерге, совхозтарга, фермаларга, бригадаларга, чоннуң чурттап турар чериниң аайы-биле илеткелдерни, беседаларны, таныштырылгаларны эрттирген. Ажылчы чоннар Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың иштики база дашткы политиказын бир эптиг сеткилдиг деткип, СЭКП-ниң ээлчеглиг XXVII съездизин күш-ажылчы чедиишкиннерлиг уткууру-биле бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алган.

СЭКП ТК-ның апрель Пленуму партия организацияларының мурнунда партияның XXVII съездизин төлептиг уткуур, күш-ажылчы коллективтерниң бүгү күжүн бүдүрүлгени улам ыңай интенсификастаарын экижидеринче, ооң ажыктыын бедидер, технологтуг, план, керээ болгаш күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаар, экономиканы болгаш камналганы экижидер, күш-ажылды организастаарының депшилгелиг аргазы — бригада керээзин нептередир, бүгү-ле черлерге организастыг чорукту, корум-чурумну күштелдирер, кадрлардан негелдени, харыысалганы улгаттырар чугула сорулгаларны салган. Айыткан хемчеглерни боттандырары-биле СЭКП райкомунуң VIII пленумунга чугаалашкаш, чогуур доктаалды хүлээп алган, партия райкомунуң бюрозу, парткомнар, партия эге организацияларының ажыл-чорудулгазында кол черни амгы үеде ол ээлеп турар.

Районнуң үлетпүр бүдүрүлге, совхоз, садыг, амыдырал хандырылга организация, ажыл-ишчи бүрүзү СЭКП-ниң XXVII съездизинге күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужуражыры-биле социалистиг хүлээлгелерни алган, амгы үеде ону күүседириниң аргаларын, курлавырларын дилеп тып, социалистиг чарышты чер болганда дээштиг организастап, ооң түңнелдерин айыткан хуусааларында үндүргеш, тиилекчилерни шаңнап-мактап, ажыл-иште илереттинген четпестерни эдип алыр дээш ажылдап турар.

Партияның XXVII съездизин төлептиг уткуур дээш ажылчы чоннарның күш-ажылчы маргылдааны калбарткан, политиктиг болгаш күш-ажылчы бедик көдүрлүүшкүннүг ажылдап турарының түңнелинде багай эвес күш-ажылчы көргүзүглерни район он бирги беш чылдың эрткен дөрт чыл база эрткен айларында чедип алган. Үлетпүр бүдүрүлгелери продукция бүдүрериниң планын 101,6, ону сайгарарын — 101 хуу, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн — 102,9 хуу күүсеткен. Чоннуң амыдырал хандырылга, коммунал ажыл-агый бүдүрүлгелери бердинген онаалдаларны ажыр боттандырган. Бо бүдүрүлгелерниң материал-техниктиг баазазын быжыглаар талазы-биле немелде хемчеглерни ап турар. «Тыва кобальт» комбинаттың парткому, районнуң хереглекчилер ниитилелинде, амыдырал хандырылга бүдүрүлге эргелелинде партия эге организациялары ажылчы чоннарның ортузунда идеологтуг, политика-кижизидилгелиг ажылды экижиткен, ынчангаш бо коллективтер съездиге алдар кылдыр алган хүлээлгелерин чедиишкинниг күүседип турар.

Районнуң көдээ ажыл-агыйының ишчилери Аъш-чем программазын амыдыралга боттандырары-биле мал болгаш чер ажылының культуразын бедидер дээш доктаамал ажылдап, чогуур хемчеглерни ап келген. Ынчангаш көдээ ажыл-агыйда он бирги беш чылдың эрткен чылдарында чамдык чедиишкиннерлиг болган. 1984 чылда чер ажылының продуктуларын бүдүрерин болгаш күрүнеге садарын кевүдедир талазы-биле районнар аразынга чарышка тиилекчи болуп үнгеш, СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, профоблчөвүлелдиң, ВЛКСМ обкомунуң шилчиир Кызыл тугу-биле шаңнаткан бис. «Коммунизмче орук» совхозтуң картофель өстүрер бригадазы, ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң витаминниг сиген далганы бүдүрер звенозу чарышка тиилекчи болган.

Он бирги беш чылдың сөөлгү чылында чаагай дүжүттү өстүрүп алыры-биле совхозтар часкы тарылгага багай эвес белеткенген болгаш ону кыска хуусаада агротехниктиг чурумнар ёзугаар чоруткан. Район тараа культураларын 42 муң гектарда, мал чемнерин 7 муң ажыг гектарда чаштырган. ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг, «Коммунизмниң херели» совхозтар, Дуржулга станциязы часкы хову ажылдарын эки шынарлыг чоруткан. Амгы үеде оларның ажаалдазын, суггарылгазын чорудуп турар. Бисте 8 муң ажыг гектар суггаттыг тарылга шөлү бар, ону эки суггарар, чаагай дүжүттү алыры-биле ажылды багай эвес организастаан.

Малчыннар ниитиниң малының баш санын өстүрер, продуктулуун бедидер, күрүнеге садар планныг онаалдаларын күүседир дээш съезд мурнунуң күш-ажылчы ээлчээнде идепкейлиг киржип турарлар. Ооң түңнелинде ажыл-ишчилер күрүнеге эът садарының чартык чыл планын чоокку хүннерде күүседир. «Революцияның чалбыыжы» совхоз, Көдээ ажыл-агый дуржулга станциязы күрүнеге эът садарының бирги чартык чыл онаалдазын хуусаа бетинде күүсеткеш, даалгадан ажыр садарын уламчылавышаан. Күрүнеге сүт садарының талазы-биле хожудап турарывысты ажыы-биле чугаалаар херек, ындыг-даа болза оон уштунгаш, бердинген даалганы күүседир дээш бүгү-ле хемчеглерни алырын СЭКП райкому парткомнардан, партия эге организацияларындан, совхозтарның удуртукчуларындан, специалистерден шыңгыы негеп, чогуур дузаны чедирип турар. Ынчангаш СЭКП ТК-ның апрель (1985 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар бис.

СЭКП-ниң XXVII съездизинге алдар болдурган социалистиг чарышта районнуң ажылчылары идепкейлиг киржип, оларның хөй нуруузу планныг онаалдаларын болгаш социалистиг хүлээлгелерин күүседиринге багай эвес көргүзүглерни чедип алган. «Революцияның чалбыыжы» совхозта хойжу И. Сафонов, «Коммунизмниң херели» совхозта саанчы Д. Кечил-оол, Дуржулга станциязында механизатор И. Оглезнев, саанчы Н. Оюн, Тока аттыг совхозта саанчы О. Монгуш, Хову-Аксында дааранықчы Л. Картынмай болгаш өскелер-даа чарыштың мурнуку одуруунда чоруп орар.

Кылдынган ажыл-биле чергелештир үлетпүр, тудуг, көдээ ажыл-агый, амыдырал хандырылга, коммунал ажыл-агый бүдүрүлгелериниң ажыл-чорудулгазында четпестер ам-даа бар. Ылаңгыя мал болгаш чер ажылындан ап турар продукция ээзэш, шынары куду, тудуг ажылы кошкак. Партия организациялары СЭКП ТК-ның апрель (1985 ч.) Пленумунуң негелделеринге дүүштүр коллектив бүрүзүнде четпес ажылдың чылдагааннарын ханы анализтеп көрүп, ону эдип алырының хемчеглерин ажылдап кылгаш, күүседир дээш тодаргай ажылдарны чорудуп турар. Хамыктың мурнунда күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаарынче, организастыг чорукту экижидеринче, арагалаашкынны болгаш алкоголизмни узуткаар талазы-биле хемчеглер дугайында СЭКП ТК-ның доктаалын амыдыралга боттандырарынче улуг кичээнгейни салган. Мында Советтер, профэвилел, комсомол болгаш өске-даа хөй-ниити организациялары, ажыл-агый органнары калбаа-биле хаара туттунган. Партия организацияларының, күш-ажылчы коллективтериниң хүн бүрү чорудуп турар ажылының ачызында күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээр, арагалаар, хөй-ниитиниң корум-чурумун үрээр чоруктар кескүзү-биле кызырлып турар.

Сөөлгү үеде партия Төп Комитеди күш-ажылды организастаарының депшилгелиг аргазы —бригада керээзин нептередирин чугулага көрүп турар, ындыг турбуже, бисте ажылды ам-даа четпес организастаан. Районда бригада керээзи-биле ажылдаар 38 коллектив бар, ында көдээ ажыл-агыйда ажылдап турарларның чүгле 13 хуузун хаара туткан. Бо чугула херекти экижидеринче партия организациязы бүрүзү кичээнгейни салыры чугула.

Партияның ээлчеглиг съездизинге төлептиг ужуражыр талазы-биле чугула, хөй талалыг сорулгаларны СЭКП ТК-ның апрель (1985 ч.) Пленуму партия эге организация бүрүзүнүң мурнунда салган. Политиктиг, экономиктиг болгаш социал хөгжүлдениң айтырыгларын чедиишкинниг шиитпирлээри партия организацияларының дайынчы арга-шинээзин бедидеринден улуу-биле хамааржыр, ынчангаш партия райкому партия эге организацияларының ажылының стилин, методун сайзыраңгайжыдарынче, партийжи организастыг, идеологтуг, политика-кижизидилгелиг ажылды экижидеринче хүн бүрү кичээнгейни салып турар.

СЭКП райкому, партия организациялары коммунистерниң, бүгү ажылчы чоннарның күжүн он бирги беш чылдың болгаш 1985 чылдың планныг онаалдаларын база социалистиг хүлээлгелерни күүседиринче, СЭКП-ниң ээлчеглиг XXVII съездизин төлептиг уткуурунче мөөңнеп турар.

В. КУРКУТОВ,
СЭКП Таңды районунуң бирги секретары.

«МАГНОЛИЯНЫҢ» ЧАА МОДЕЛИ

ЛИТВА ССР. Совет Литваның 40 чылы аттыг Шяуляйның телевизор заводунда «Магнолия-83» дээр өңнүг кылдыр көргүзер кожуп чоруур телевидение станцияларын кылып үндүрүп эгелээн. Оларда чаа тургузуглуг микросхемаларны ажыглаан болгаш, ооң түңнелинде станцияның хемчээли бичиилээн, ону ажыглаар аргалары калбарган. Экранче бижимел информацияны дамчыдары дыка бөдүүнчээн, көргүзериниң шынары экижээн. «Магнолия-83»-түг ажыглааш, режиссёрлар информацияның тос шугумнарындан кээп турар дамчыдылгаларны алыр аргалыг апарган.

«Магнолия» хевириниң телестанциялары Москвага Олимпиада-80-ге тергиин эки шынарларын көргүскен. Болгарияның, ГДР-ниң, Моолдуң, Чехословакияның телевидение ажылдакчылары дамчыдылгалар белеткээринге ажыглааш, бедик-биле үнелеп турарлар.

ЧУРУКТА: радиооператор-таарыштырыкчы Б. Дайнюс телекамераларны эде таарыштырып тур.

А. САБАЛЯУСКАСТЫҢ фотозу.
СЭТА-ның фотохрониказы.

ЧУРУМЧУДАР

Чуртталга бажыңнарының капитал болгаш агар септелгезин «Тыва септелге-тудуг» трестиң тудуг-септелге участоктары чорудуп турар. Хандагайты суурда участоктуң начальниги Түметей Куулар бо ажылдарны смета чокка кылып турар деп хомудап турар. Септелге ажылдарының хемчээли, чеже түңнүг акша-төгерик үндүрери билдинмес. Участок бүгү ажылдарны чуртталга-коммунал ажыл-агый эргелелиниң бижиин ёзугаар кылып турар. А хандагайтыжылар септелгениң шынарынга ваажок хомудалдыг.

Кандыг-даа тудуг ажылын, ооң-биле чергелештир септелгени кылырда, сметаны тургузар ужурлуг. Бир бажыңга кайы хире материалдар херегил, кандыг түң аңаа үнерил, тудугну кажан доозарыл дээрзин аңаа айтыр болгай. Анаа-ла дужа келбиже кылырга, ажыл узамдыгар.

Ужуру болза сметаны декабрь айда-ла кылыр, ооң бир хоолгазы чуртталга-коммунал ажыл-агый эргелелинге, бирээзи тудугжуларга турар. Чагыкчы болганда эргелел хандырылганы экижидип, тудуг ажылын база контрольдаар хүлээлгелиг.

Бажыңы септелгеге кирер хамаатыларның чагыын эргелел райкүүскомга бадылаткаш-ла берип турары шын эвес. Ол чагыгларны чуртталга-коммунал ажыл-агый эргелели төлевилел-смета бюрозунга кирип, смета чагыдар ужурлуг. Смета чокта ажыл эреңгей болбайн канчаар. Чүзүн эде кылырыл, чүзүн чаартырыл дээрзин ол бажыңга барып комиссия тодарадыр болза эки. Эргелелдиң, тудуг-монтаж участогунуң ажылдакчыларын ук комиссияларга кирип алыры чугула. Бо ажылды чурумчутпас болза, бистиң ажылывыс экиживес.

О. ШЫРАП,
Өвүр район.

Чооду Күр-оол «О. Шынаа» совхозка он беш чыл дүргүзүнда хой кадарып келген. Ол үениң иштинде чүс хойга онаштыр тозандан эвээш хураган ап көрбээн. Беш чылдың бо доозукчу чылында ол чүстен-не 101 хураганны доруктурган. Хоочун хойжу — Тыва АССР-ниң алдарлыг малчыны хүндүлүг аттың эдилекчизи.

ЧУРУКТА: хойжу К. ЧООДУ.

ЧУРУКТА: ССРЭ-ниң 60 чылы аттыг совхозтуң мурнакчы малчыннарының бирээзи Эректол Донгакович Каң-оол он бирги беш чылдың доозукчу чылында малдан хураган алыр талазы-биле социалистиг чарыштың мурнуку одуруунда чоруп турар. Ол 100 баш хойга онаштыр 90 хураганны бо хүннерде камгалап алган.

Э. Д. Каң-оол — Каргы көдээ Совединиң депутады, бригадада профэвилел комитединиң даргазы.

В. КАРА-САЛДЫҢ фотозу.

Кооператорларда

ЧЕДИИШКИННИҢ ДӨЗҮ

Партияның XXVII съездизиниң ажыттынарынга чедир каш ай арткан. Аңаа уткуштур социалистиг чарыш күш-ажылчы коллектив бүрүзүнде калбарган. Мурнуку үеде Респотребсоюзтуң садыг бүдүрүлгелериниң аразында чарышка тиилекчи болуп келген «ҮТКА 25 чылы» совхозтуң ажылчын кооперациязының ажылдакчылары чедиишкиннерге доктаавайн, чаа-чаа аргаларны, курлавырларны тып, коммунистерниң шуулганын төлептиг уткуур сорулганы салып турар.

Он бирги беш чылдың дөрт чыл беш айларында багай эвес ажылдаан бис. Үүрмектеп садар бараан саарылгазының планын 100,6 хуу күүседип, чурттакчы чонга пландан ажыр 99 муң рубльдиң бараанын саткан бис. Ниитиниң чемненилге бүдүрүлгези, хлеб быжырыкчылары планнарын ажыр күүсеткен, хуучулар кежигүнүнге хамаатылар хүлээп алыр талазы-биле даалга база боттанган. Хуу чондан эът садып алыр планывысты база күүседип алган бис.

Бо дээрге ажылчын кооперациязының коллективиниң сөөлгү чылдарда деңдески ажылдап, план күүселдези дээш кижи бүрүзүнүң харыысалгазын бедиткенинден чедип алдынган чедиишкиннер болур. Маңаа хөй-ниити организацияларының салыышкыны база улуг. Олар коллектив кежигүннерин социалистиг чарышче хаара тудуп, кижизидилге ажылын күштелдирип келген. Садыг ажылынга чедиишкиннерниң база бир үндезини — садыглаашкын культуразын бедик болдурары, чоннуң бараанарга негелдезин хынамчалыг көрүп, өй-шаанда күүседири болур.

Бүгү-ле ажыл-ишти кижилер кылып турар. Оларның чогаадыкчы ижиниң түңнели черле эки болур. Бистиң ажылчын кооперацияларда дааган ижинге харыысалгалыглар эвээш эвес. Ындыгларның одуруунга № 8 магазинниң эргелекчизи Е. М. Данзынны, № 1 магазинде — Т. Х. Комбуну, хлеб быжырыкчызы М. М. Кыртынмайны, чолаачы В. И. Утевти, таңныыл Д. Х. Намчылдайны арыг-үзүүжүлер кирип, оларга чоргаарланырлар.

Ч. АЙЫР-САНАА,
Улуг-Хемде «ҮТКА 25 чылы» совхозтуң ажылчын кооперациязының баштаар чериниң даргазы.

Алды уругнуң авазы Дикзеңмаа Сандыйовна Седен — «О. Шынаа» совхозтуң мурнакчы хойжуларының бирээзи. Ол доозукчу чылда төрүүр 259 хоюндан 266 хураганны камгалап алган азы чүс башка онаштыр 102 хураганны доруктурган.

ЧУРУКТА: хойжу Д. СЕДЕН.
К. ЧООДУНУҢ фотолары.

ЧУГААЛААРГА БЕЛЕН

Хойдан чаш төл алыр талазы-биле социалистиг чарыштың мурнуку одуруун бистиң совхоз барык-ла тургустунганындан бээр үргүлчү ээлеп келген. Бо чедиишкинге Деспең хойжу бригаданың киирген үлүү улуг. Ук бригада чүгле совхозтуң болгаш районнуң эвес, харын республиканың хойжу бригадаларының база мурнуку одуруунда чоруп турар.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш М. С. Горбачев партияның экономиктиг политиказының үндезин айтырыының дугайында илеткелинге «Чугаа болза, чурт бо беш чылды чедиишкинниг доосказ, чаа беш чылче организастыг кирериниң дугайында болуп турар» дээрзин чугулалап айыткан. Бистиң бо бригадавыс бо беш чылдың чыл бүрүзүнде чүс баш хойга онаштыр тозандан эвээш хураган албаан. Доозукчу чылдың бо хүннеринде база 92,5 баш хураганны чүс башка онаштыр доруктуруп тур бис. Хураган хөй-ле болур болза, хой хөй болур. Мал өстүреринде кол чүүл ол.

Бригадада он үш кодан хой бар, оларның дөрт коданы терувес. Төрүүр хойнуң саны үш муң хире, бригада чылдың-на барык ол хире хураганны совхозтуң хоюнга немеп турар. А чогум хойнуң ниити саны хөй эвес — 5,5 муң хире.

Бистиң аравыста Тыва АССР-ниң алдарлыг малчыны — үш, чазактың орден-хавыяаларының, хүндүлүг бижиктерниң болгаш дипломнарның эдилекчилери—тос, кодээ Совет депутады — ийи. Бо бүгү кижи бүрүзүнүң ак сеткилдиг болгаш бедик көргүзүглүг ажылдап, хөй-ниитиниң ажылынга идепкейлиг киржип турарының херечизи. А бригада СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, профоблчөвүлелдиң болгаш ВЛКСМ обкомунуң шилчиир Кызыл тугун бо беш чылда ийи катап чаалап алган. Бүгү-эвилел социалистиг чарыжының тиилекчизиниң вымпели база бар. ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунуң болгаш Көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының профэвилел төп комитединиң дипломуу-биле база шаңнаткан.

Бригаданың мал бажын өстүрериниң-даа, дүк бүдүрериниң-даа, хой семиртириниң-даа талазы-биле планныг онаалдаларын болгаш социалистиг хүлээлгелерин үргүлчү долдур болгаш ажыр күүседип келгениниң кол чылдагааны—ооң чаш төлдү бүрүн камгалап ап келгенинде. Ону чугаалаарга-ла белен, херек кырында дыка берге: кажааларывыс бежин чоокка чедир эрги турду, өглерде чурттавышаан бис. Черивис база хөлбеңейнип чыдар көк чок, тас куу даглар болгай. Ырактан мал чемин сөөртүрүнүң шүүттүг-даа, үнезиниң аары-даа аажок. Харылзаа база берге, район төвүнге чедир чүс ажыг километр. Ынчалзажок хураган камгалалы бисте өске совхозтарнындан дээре.

Бистиң эң-не үнелээр ажылывыс — чайгы семиртилге. Чазын кыргылда эрткиже кыштаглардан шынаа кыдыынче кирип кээр бис. Чуулда соонда чайлаглаар. Хойну чайлагга база чуур. Ооң соонда тайганың тайгазынче, Таңды-Уула сынынче үнүптер. Ынаар орукту каш чыл бурунгаар ажыткан. Каяа-даа барганда хойнуң одарын таарыштырарынче улуг кичээнгей салдынар. Чаашкыныгда тереӊ өъттүг черге кадарбас, тайыс өъттүг одарлар таарымчалыг. Хойну өъткарар болгаш девээледир үезин шыңгыы сагыыр херек. Эки семирээн хой эдержилгеге кириичел, ооң уламындан хойнуң кызырарры эвээжээр. Тарып боозадылгага боттарывыс киржип, дузалажып турар бис.

Төрүүр хойнуң ажаалдазын суларадып болбас. Оларны кадыр-берт черлерге ойладып, тер кажаага тырып болбас. Чаш хураганнарны баштайгы хүннерде иези-биле кады тургузар, ооң соонда хүнде ийи катап эмзирер. Ногаан сиген, будук-бүрү, ылаңгыя витаминниг сиген далганы оларга ажыктыг. Ындыг чемнер бисте ховар.

Хураганнарның аарыгларга удур тарылгазын өй-шаанда чорударын албан. Ону малчыннар боттары кылып, чаңчыга бергеннер. Аптечкалар кодан бүрүзүнде четчир. Кажааларны болгаш коданы чогуур үезинде дезинфекциялап турар. Бо болгаш өске-даа ажылдар хураган камгалап алырынга дузалап турар.

Л. БИЧЕ-ООЛ,
«О. Шынаа» совхозта Деспең хойжу бригаданың бригадири.

Көскү агитация көрүлдези чоруп тур

НЕГЕЛДЕГЕ ДҮҮШПЕС

СЭКП Төп Комитеди көскү агитация болгаш политиктиг плакат талазы-биле Бүгү-эвилел көрүлдезин чарлаан. СЭКП Тыва обкомунуң бюрозу бо чылын апрельде ол көрүлдениң күүселдезин чедип алыры-биле «Кижи — күш-ажыл-биле алдарлыг!» деп республикада көскү агитация көрүлдезиниң дугайында доктаал хүлээп алган. Ол көрүлдениң сорулгазы күш-ажылдың кижизин алдаржыдары, хүнүң маадырларын, чарыштың тиилекчилерин хөйге көскү кылдыр чарлап, мактаары, көскү агитацияның дузазы-биле кижилерни хөй-ажыт кирип, он бирги беш чылдың доозукчу чылында планныг онаалдаларны, социалистиг хүлээлгелерни күүседиринче ажылчы чонну мобилизастаары.

Бо доктаалдың күүселдези Сүт-Хөл районда кандыг чоруп турарыл? Көскү агитацияның дээштиин, ооң хөйге көскү болурун чедип алыры-биле кандыг ажылдар кылып чоруттунганыл?

Бо районда көскү агитацияның куду деңнелде тургустунганын, ооң шимелде-кавсталгазы, дерилгези кошкак болуп турарын дораан демдеглеп каайн. Чыл эгезинде-ле көскү агитация дерилгезин районга чорударының беш кижи составтыг комиссиязын (даргазы М. Черлик-оол) тургускан. Комиссия багай эвес планны чогаадып кылган. А ооң күүселдези чедип алдынмаан, эки план чүгле саазын кырында артып калган. Оон чылдагааны чүдел? Удуртукчу ажылдакчыларның көскү агитацияның ужур-дузазын билбейн, ооң ролюн үнелеп көрбейн турары ол бе азы кылып күш четпейн турары ол бе? деп айтырыг тургустунуп турар.

СЭКП райкомунуң бажыңының баарында улуг стендини тургускан. Ынчалза-даа ында көргүзүг, хүндүлел самбыралары долдуртунмаан, районда мурнакчыларны, чарыштың тиилекчилерин, ооң сан-түңнүн азы чаржып турар бригадаларның аразында түңнел көргүзүглерин ол стендиде көргүспээн. Ынчангаш ол стендиниң херээ чүү боор, улус караа чаар дээш кылып каан чоор бе деп бодал кижи бажынга кирип кээр. Ол бүгү сан-түң, кыйгырыглар, көргүзүглер даргаларның блокноттарында, папкаларында бары харын шын-на ыйнаан. Ынчалза-даа ону хөйге көскү кылдыр чарлаар, тодаргай, билдингир кылдыр көргүзер херек.

СЭКП ТК-ның июнь (1983 ч.) Пленуму бистиң бүгү идеологтуг, пропагандистиг кижизидилге ажылывысты партияның шиитпирлеп турары карын болгаш чугула ажылдарының деңнелинче кедүрер херек деп демдеглээн. СЭКП Сүт-Хөл райкому болгаш парткомнар база партия эге организациялары көскү агитацияны мынчага чедир дерип кылбайн, ону партияның салып турар негелдезинге дүүштүр тургуспайн турар. Партияның бо хүнгү салып турар сорулгаларынга, үениң негелдезинге дүүштүр организаставаан. Чон ортузунга идеологтуг, масса-политиктиг ажылдар чорударының бүгү хевирлерин деңгешимчедириниң арга-методтарын ам-даа тыппайн турар деп тайылбырлап болур.

«Алдан-Маадыр» совхозтуң Ак-Даш, Бора-Тайга салбырларында, «Сүт-Хөл» совхозтуң төвүнде, ооң Ишкин, Кызыл-Тайга, Кара-Чыраа салбырларында көскү агитацияның кайы-даа хевирлеринден кижи караанга илдигер чүү-даа чок. Хана солуннар, шоодуглуг үндүрүлгелер, кыйгырыг плакаттар, стенд, щиттер кылдынмаан. Чарыштың мурнуку одуруунда кымнар чоруп турарын, хүннүң маадырлары кымнар болуп турарын азы кымнар хожудаңгай ажылдап, долу күжүн үндүрбейн, шүшпең чоруун көргүзүп турарларын көскү агитацияның дузазы-биле шугумчулеп көргүспейн турар. Ол ышкаш район төвүнде албан черлери, организациялардан өртке удур инспекция чериниң, арга-ыяш ажыл-агый участогунуң, районнуң бүдүрүлге эргелелиниң, саңкөө килдизиниң коллективтери көскү агитацияже база кошкак кичээнгей салып, ооң ролюн бистиң бөгүнгү амыдыралывыстың негелдезинге дүүштүр тургуспаан.

Социалистиг чарыштың түңнелин он хонуктап, айлап азы кварталдап үндүрүп турары билдингир-ле ыйнаан. Ынчалза-даа ол дээрге социалистиг чарышты организастап турары ол эвес-тир. Ол дээрге кижилерниң айда азы кварталда канчаар ажылдааның түңнелин үндүрүп турары ол-дур. Бир эвес участоктар, бригадалар, звенолар азы аңгы-аңгы кижилер ортузунга социалистиг чарышты шын организастаар, кижилерниң чогаадыкчы ажылдаарын чедип алыр деп бодаар болза, чүгле көскү агитацияның бүгү хевирлерин чөп ажыглап, социалистиг чарыштың хөйге көскү, бүгүдеге билдингир чорууң хүн бүрү чорудуп турган ону чедип ап болур. Көскү агитацияның сорулгазы — кижилерге идеологтуг салдар чедирери, ажылчы чонну марксистиг-ленинчи мировоззрениеге кижизидери.

«Сүт-Хөл» кодээ Советтиң конторазының баарында: «Айтыышкыннар, шиитпирлер, даалгалар» деп щитти кылырын кылгаш, ону шагда олчаан долдурбаан.

СЭКП райкому, парткомнар, партия эге организациялары моон соңгаар көскү агитацияның бүгү хевирлерин үениң негелдезинге дүүштүр тургузуп, ооң кижизидикчи ролюн бедидип турган, районнуң ажылчы чонун он бирги беш чылдың доозукчу чылының планныг онаалдаларын көскү агитацияның дузазы-биле кыйгырып, хөй-ажыт кирип, мобилизастаар ужурлуг.

Б. СЕДЕН-ХҮҮРАК,
«Шынның» тускай корр.

МАКТАЛДЫГ ЗВЕНО

Улуг-Хем районда «Ак-Туруг» совхозтуң төп салбырында Шопур-оол Даваның удурткан звенозунуң ажылы макталдыг. Звено кежигүннери Кызыл-Хая болгаш Улуг-Хову деп черлерде шөлдерниң суггарылгазын беш чыл ажыг доктаамал чорудуп келген. Ол шөлдерден совхоз эвээш эвес мал чемин, хоолулуг меде сигеннерни ажаап ап турган.

Звено доозукчу чылда ол черлерден база-ла бедик дүжүттү өстүрүп алырын хүлээнгеш, ниитизи-биле 230 ажыг гектар черниң бирги суггадын чедиишкинниг доосскан.

Амгы үеде суггатчылар чайгаар үнген сиген шөлдеринде 117 гектар черниң бирги суггарылгазын доозар четкен. Ону доосккаш, ийиги суггатче кирерлер.

С. СОТНАМ.

ШАПКЫНЧААН

Кызыл — Ак-Довурак чазаглыг оруунуң Арыг-Үзүү — Белдир-Кежиг аразының кезиинде септелге ажылдары бо хүннерде шалыпкын чоруп турар. Ында Чадааннаң орук-септелге-тудуг эргелелиниң Ак-Туруг участогунуң Шактар Балчыйга удурткан бригадазы ажылдап турар. Ниити узуну 10 километр дурттуг орукта септелге ажылдарында Роза Санчыт, Оюмаа Конгар-Суруң, Анчимаа Сотпа болгаш өскелер-даа идепкейлиг ажылдап, хүн үлүүн доктаамал ажыр күүседип турар.

К. ЧӨРЕВЕ.

«КҮШ-АЖЫЛДЫҢ ХООЧУНУ» МЕДАЛЬ-БИЛЕ ШАҢНААР ДУГАЙЫНДА

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

(Эгези № 145 «Шында»)

ТАҢДЫ РАЙОНДАН

Ирипаа Бегзикеевна **Моңгуш** — Тока аттыг совхозтуң бызаа ажаакчызы.

Алексей Михайлович **Наводкин** — Тываның «Хүндүлелдиң Демдээ» орденниг геология-шинчилел экспедициязының Хову-Аксында № 18 геология-шинчилел бөлүүнүң геологу.

Надежда Осиповна **Нагибина** —Хову-Аксының холушкак бараннар садыының склад эргелекчизи.

Биче-оол Агбанович **Оюн** — «Коммунизмниң херели» совхозтуң бригадири.

Нюра Лакпаевна **Оюн** —Чал-Кежиг сес чыл школазының техажылчыны.

Нина Ивановна **Перцева** — «Тыва кобальт» комбинаттың гидрометаллургия цегиниң регулировщиги.

Мария Ивановна **Попеляева** — Балгазынның туберкулёзка удур санаторийзының эмчи сестразы.

Көк-кыс Салчаковна **Серен**— улус депутаттарының район Совединиң күүскомунуң техажылчыны.

Галина Анатольевна **Чучева** — Балгазынның туберкулёзка удур санаторийзының эмчиниң кол сестразы.

Александр Михайлович **Шипунов** — «Тыва кобальт» комбинаттың гидрометаллургия цегиниң слесары.

Владимир Васильевич **Языков** — «Тыва кобальт» комбинаттың кол механиги.

Галина Ивановна **Якубовская** —Тываның «Хүндүлелдиң Демдээ» орденниг геология-шинчилел экспедициязының Хову-Аксында № 18 геология-шинчилел бөлүүнүң кадр килдизиниң инспектору.

ТЕС-ХЕМ РАЙОНДАН

Бүрүлбаа Янчыповна **Дөмүр-оол** — улус депутаттарының район Совединиң күүскомунуң чурттталга-коммунал ажыл-агыйы бүдүрүлге эргелелиниң ажылчыны.

Духар Калчанович **Дөмүр-оол** — Тес-Хемниң районнар аразының суггарылга системаларының эргелелиниң ажылчыны.

Мария Санаавевна **Ёнаа** —Самагалдай суурда пенсионер.

Сергей Балдыпович **Седип-оол** — «Тес-Хем» совхозтуң ажылчыны.

Валентина Чагаровна **Чооду** — «Тес-Хем» совхозтуң саанчызы.

Эртине Монгеович **Чооду** — ССРЭ-ниң Күрбанкызының республика конторазының Самагалдайда салбырының ажылчыны.

УЛУГ-ХЕМ РАЙОНДАН

Валентина Петровна **Иванова** — Арыг-Үзүү ортумак школазының өөредилге эргелекчизи.

Анна Андреевна **Киреева** — «ҮТКА 25 чылы» совхозтуң кол бухгалтери.

Тамара Кивовна **Комлева** — «Тыва автотранс» каттыжыышкынның Шагаан-Арыгда автобүдүрүлгезиниң инженери.

Менниш Кыргысовна **Кувак**— Чаа Чаа-Хөл ортумак школазының башкызы.

Владимир Иванович **Ножкин** — Чадааның орук-септелге-тудуг эргелелиниң Шагаан-Арыгда участогунуң чолаачызы.

Мария Тюлюшовна **Сарыг-бай** — Арыг-Үзүү ортумак школазының башкызы.

Зоя Керзенмеевна **Серээжикпей** — Арыг-Үзүү ортумак школазының библиотекары.

Лидия Алексеевна **Терехова** — «Шагонартяжстрой» трестиң бүдүрүлге-технологтуг четчелээшкин эргелелиниң кол бухгалтери.

Павел Иванович **Тропин** — Чадааның орук-септелге-тудуг эргелелиниң Шагаан-Арыгда участогунуң мастери.

Уйнук Кудаевна **Ховалыг** — Чаа Чаа-Хөл ортумак школазының повары.

Митрофан Павлович **Чепсораков** — Чадааның орук-септелге-тудуг эргелелиниң Шагаан-Арыгда участогунуң ажылчыны.

Чараш-оол Намзыраевич **Чигжит** — «Ак-Тург» совхозтуң директору.

ЭРЗИН РАЙОНДАН

Татьяна Төмүровна **Мажаа** — Эрзин ортумак школазының башкызы.

Сүгдер Мачыылаевна **Содунам** — Эрзин ортумак школазының башкызы.

Галина Балчыровна **Чалдыг**— Эрзин ортумак школазының башкызы.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Ч.-Д. ОНДАР.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары Н. БОЙДУ.

Кызыл хоорай,
1985 чылдың июнь 18.

Чугааже чалап тур бис

ИНЖЕНЕРНИҢ ИДЕПКЕЙИИН БЕДИДЕР

СЭКП ТК-ның апрель (1985 ч.) Пленумунга чурттуң мурнунда кол сорулгаларның бирээзи болза бүдүрүлгениң эртем-техниктиг чаартылгазын болгаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң делегейге эң бедик деңнелин чедип алыры болур деп онзалап демдеглээн. СЭКП ТК-га болган чөвүлел хуралга ол дугайын ханызы-биле чугаалашкан.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң өзүлдезиниң кол бырабызы—эртем-техниктиг депшилгениң чедиишкиннерин бүдүрүлгеге шиңгээдип алыры болур. В. И. Ленинниң бодалы-биле «техника сайзыраан тудум, хол-биле кылыр ажыл эвээжеп, улам болбаазыраңгай машиналарга үндүр кыстырар».

Чаа техниканы болгаш амгы үениң технологиязын шиңгээдип алырының айтырыгларынче сагыш салбас чорук алызы барып, ажыл шагының улуг чидириглеринге, бүдүрүкчүлүг эвес чарыгдалдарның өзеринге, продукцияның бот-үнезиниң улгадырынга чедирер.

Ылап-ла ындыг дээрзин республиканың Улусчу контроль комитединиң даалгазын ёзугаар Эртем-техниктиг ниитилелдерниң область чөвүлелиниң бо айтырыгларны өөренип көрүп турганы «Шагонартяжстрой» трестиң чижээнден көрүп болур.

1984 чылда бо трестиң чамдык техника-экономиктиг көргүзүглери кудулаан: тудуг ажылдарының бот-үнези болгаш күш-ажыл чарыгдалдары улгаткан, ажыл шагының чидириглери көвүдээн. Бо көргүзүглер трестиң инженер-техниктиг ажылдакчыларының бүдүрүлгени организастаар талазы-биле ажылының кошкаан херечилеп турар.

Тресте ниитизи-биле 150 ажыг инженерниң азы техниктиң дипломнарын эдилээн кижилер бар, азы беш ажылчын бүрүзүнге-ле бир специалист онаажып турар. Ынчалза-даа инженерлерниң болгаш техниктерниң ажылының беримчези амгы үениң негелделеринге дүүшпейн турар.

Чижектерден көрээли. Улуг панельдиг бажыңнар тударының күш-ажыл чарыгдалдары 1984 чылда 1983 чыл-биле деңнээрге 30 хуу көвүдээн, тодаргайлаарга, бир дөрбелчин метр чурттталга шөлүн ажыглалга кииририниң күш-ажыл чарыгдалдары штукатур ажылдарынга 0,02 кижи-хүнден 0,04, маляр ажылдарынга 0,33-тен 0,51, чазанылга ажылдарынга 0,43-тен 0,64 кижи-хүн чедир өскен.

Үстүнде саннардан алгаш көөрге, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидип болгу дег чаа чүнү-даа шиңгээдип албаан, харын-даа тудугжуларның ажылын организастааны улам дорайтаан-дыр.

Чаа, депшилгелиг чүүлдерни шиңгээдип алырының аргалары турган болгаш бар. «Тыва тудуг» трестиң чижээ-биле дөмейлештир, биче механизацияның херекселдерин, нормокомплектилерни шиңгээдип, ажыглаан болза, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 1,5—2 катап бедиир ийик. 1984 чылда «Тыва тудуг» тресте штукатурнуң хүнде бүдүрген ажылының хемчээли 18,9 дөрбелчин метр турда, «Шагонартяжстрой» тресте ол көргүзүг чүгле 10,7 дөрбелчин метр болган. Байдал мындыг турда-ла, «Шагонартяжстрой» трестиң инженер-техниктиг ажылдакчылары күш-ажылдың чаа, депшилгелиг аргаларын өөренип, шиңгээдип алыр талазы-биле чогаадыкчы чүткүл чок болганы, ында эртем-техниктиг болгаш чогаадыкчылар, чаартыкчылар ниитилелдериниң чөвүлелдери ажыл чорутпайн турганы четпес. Эрткен чылын чаартыкчыларның саны 1983 чыл-биле деңнээрге, ийи катап эвээжеп, 1000 ажылдакчыга онааштыр чүгле 6 кижи болганы таварылга эвес.

А чаартыкчыларның кичээнгейин хаара тудуп болгу дег шинтпирлеттинмээн айтырыглар хөй. Сметада көрдүнмээн ажылдар дээш ажыл шагының чидириглери 1983 чыл-биле деңнээрге, 6,3 муң кижи-хүнге көвүдээн. Бо болгаш өске-даа четпестерни кичээнгейлиг хынап көөрге, инженер кадрларның идепкей чок ажылдап, чаа чүүлдерни шиңгээдип албайн турары тодаргай апаар.

Чижээ, хоюдуг белеткээр төпчүткен чер, шил кезер төпчүткен цех тургузар деп планнаан турган. Ынчалза-даа бо сорулгалар күүсеттинмээн болгаш үстүнде айыткан ажылдарны тудуг бүрүзүнге тускайлаң кылып келгенинден трест 1984 чылда 1944 кижи-хүнүн чидирген. Ол ышкаш, металл конструкцияларны, арматура каркастарын, опалубкаларны тудугжулар объект санай боттары белеткеп келгенинден 2,5 муң кижи-хүнүн трест чидирген. Ооң-биле кады тудуг ажылдарының бот-үнези өскен болгаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү чавызаан. Бо бүгү, хөй нуруузунда, чаа техниканы, депшилгелиг аргаларны, ыяңгыя чавыс температураларның байдалдарынга арматура каңнаарын, механизастаан штукатурканы болгаш өске-даа депшилгелиг аргаларны шиңгээдип, ажыглалга кирбээниниң ужурунда болган.

Инженер кижи бистиң үеде чаа, чогаадыкчы идеяларның тывылдырыкчызы, оларның кол шиңгээдип алыкчызы, бүдүрүлгеге ажыглаарының органиакчызы болур ужурлуг. Херек кырында байдалды ап көөр болза, чүгле үстүнде көргенивис «Шагонартяжстрой» тресте эвес, өске-даа хөй бүдүрүлгелерде, организацияларда инженерлер боттарының кылыр ужурлуг ажылдарындан чардыгып, янзы-бүрү административтиг даалгалар күүседиринге, отчёттуг документилер долдурарынга өйлежип турар.

Бир талазында ол бүдүрүлгениң удуртукчуларының буруузу. Олар чүгле бөгүн план күүселдезинче бүгү кичээнгейин углап, инженерлерниң чогаадыкчы ажыл кылырынга таарымчалыг байдалдарны тургуспайн турар. Өске талазында инженерлер боттары идепкей чок болуп, чогаадыкчы өзүлдезинче сагыш салбайн турары илдең-дир. Тускай эртемниг кадрларның шинтпирлээр ужурлуг улуг масштабтыг айтырыглары эртем-техниканың чедиишкиннеринге даянып алгаш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери, бүдүрүлгеге күш-ажылды организастаарының чаа хевирлерин шиңгээдип алыры, материалдыг курлавырларны камныг ажыглаарының, бүдүрүкчүлүг эвес чарыгдалдарны эвээжедириниң аргаларын тывары, автоматизацияны, механизацияны дүргедедири, хол-биле кылыр аар ажылдан кижилерни хостаары болур.

Шак бо айтырыгларны шинтпирлээринге инженер-техниктиг ажылдакчы бүрүзүнүң хуузунда киирген үлүүн тодарадыры, хуу чогаадыкчы планнар ёзугаар специалистерниң социалистиг чарыжын организастаары негеттинип турар.

«Шагонартяжстрой» трестиң удуртулгазы, инженер-техниктиг ажылдакчылары илереттинген четпестерни эдерин аазаан. Баштайгы базым кылдыр трестиң техниктиг чөвүлелиниң ажыл планын тургускан. Хол-биле кылыр аар ажылдарның хемчээлин кызыырарының, биче механизацияның херекселдерин тургузарының, тудуг ажылдарының шынарын бедидериниң болгаш чаартыкчылар шимчээшкинин идепкейжидериниң талазы-биле хемчеглерни ол планда киирген.

Ынчалза-даа план тургузары ажылдың чүгле эгези болгай, күүседир дээн хемчеглерни херек кырында боттандырары чугула. Чүгле ынчан инженерниң беримчези бедээн деп чугаалап болур.

Г. ТУТЫНИНА.
Эртем-техниктиг ниитилелдерниң область чөвүлелиниң даргазының оралакчызы.

РЕДАКЦИЯДАН:

Амгы үениң бүдүрүлгезинге, ооң хөгжүлдезинге инженер-техниктиг ажылдакчылар улуг рольду ойнаар ужурлуг. Бүдүрүлгениң техниктиг эдеринишкини, эртем-техниктиг депшилгениң чедиишкиннерин херек кырында боттандырары оларның дорт киржилгези чокта болдунмас.

Бистиң республиканың улус ажыл-агыйының янзы-бүрү адырларында ийи муң хире инженерлер болгаш 5 муң хире техниктер ажылдап турар. Бо улуг сан-түң. Ынчалза-даа оларның чорудуп турар ажылының түңнелдери кандыгыл, чогаадыкчы беримчези четчир бе деп айтырыгларга «ажырбас, эки» деп харыы бээри берге.

Г. Тутынинаның үстүнде парлаттынган «Инженерниң идепкейин бедидер» деп чүүлүнде «Шагонартяжстрой» трестиң чижээнге республиканың тудуг организацияларында инженер-техниктиг ажылдакчыларның чогаадыкчы чүткүл чок чоруун, оларның идепкейин кедүрер талазы-биле удуртукчу ажылдакчыларның хемчеглер албайн турарын көргүскен-дир. «Шагонартяжстрой» тресте ышкаш байдал «Тудуг кезектери» комбинатта, «Тыва көдээ тудуг» тресте, өске-даа тудуг организацияларында, республиканың үлетпүр бүдүрүлгелеринде тургустунуп келген.

Республикада 2 муң хире инженерлер барын демдеглээн бис. А херек кырында олар шуптузу боттарының туруштарында ажылдап турар бе? Чок. Чамдык дээди эртемниг специалистер бодунуң мергежилиниң аайы-биле ажылдавайн баар чоруктар хаая эвес таваржыр. Бо болуушкуннуң чылдагааннары хөй. Ам оларның чүгле чамдыызын каксы көрээлиңер.

Бүдүрүлгеге аныяк инженер чедип келген дижик. Ол элээн ажылдап чоруй, бодунуң бир-ле чогаадыкчы бодалын боттандырар деп шинтпирлээн. Ону шиңгээдип алырынга акша-хереңги, удуртулганың бүгү талалыг дузазы, деткиишкини херек. А херек кырында байдалды ап көөр болза, дыка хөй удуртукчулар бөгүнгү хүн-биле чурттап, кол кичээнгейни чүгле план күүселдезинче углап турар. А демги аныяк инженер бодунуң киирген саналынга деткимчени албайн, ажылынга сонуургалын чидириптер.

Өске талазында инженерниң ажыл төлевири чавыс болуп турар. Чаа ажылдап эгелээн инженерниң шалыңы ол-ла бүдүрүлгеде ажылчыннарның шалыңындан ийи-үш катап суг эвээш болур таварылгалар бар. Чамдык дипломнуг специалистерниң анаа ажылчын болуп ажылдап бээриниң чылдагааны ында.

Чогум-на бо таварылгада бүдүрүлгениң удуртукчулары, инженер-техниктиг ажылдакчыларның чогаадыкчы идепкейин деткип, бүдүрүлгеге чаа чүүлдерни шиңгээдип алганы, технологияны сайзыраңгайжытканы, чаартыкчы саналдарны киргени дээш моральдыг болгаш материалдыг идиг бериишкининиң хемчеглерин долузу-биле ажыглаар ужурлуг.

«Тыва автоорук» каттыжыышкында дээди эртемниг инженер кадрлар бот-орулгачарыглалыг бригадаларның бригадир-мастерлери болуп ажылдап турар. Бо таварылгада инженер кижи бодунуң чогаадыкчы бодалдарын бүдүрүлгеге дорт ажыглаар аргалыг, ооң ап турар шалыңы бригаданың ажылының түңнелдеринден хамааржыр болганда, организакчы болгаш чогаадыкчы идепкейи бедиир.

Эртем биле бүдүрүлгениң дорт харылзаазы — ам-даа шинтпирлеттинмээн айтырыг. Красноярскиниң «политехниктиг институдунуң Кызылда филиалының коллективи янзы-бүрү угланыышкыннарлыг эртем ажылдарын чорудуп турар болгаш чамдык эки түңнелдерни чедип алган. Ынчалза-даа олардан республиканың улус ажыл-агыйынга шиңгээдип алганы эвээш болуп турар. Филиал-биле кайы-бир бүдүрүлгениң аразынга керээ чаргаш чорудуп турар эртем-шинчилел ажылдары барык чок.

Инженерниң чогаадыкчы идепкейин канчап кедүрерил, бо талазы-биле аңгы-аңгы адырларда байдал кандыгыл, кандыг шинтпирлеттинмээн айтырыглар, шаптараазыннар барыл? Бүдүрүлгениң удуртукчулары, инженерлер, технологтар, мастерлер, эртем ажылдакчылары боттарының санал-оналын, бодалдарын илередип, дуржулгазын нептередир болза ажыктыг болгаш өөредиглиг. Ынчангаш бо талазы-биле сонуургалдыг бүгү кижилерни инженерниң ажыл-херээниң дугайында чугааже чалап тур бис.

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

МОСКВАГА ЯРМАРКАЖЕ

БРАТИСЛАВА. Словакияның хөй кижилиг бүдүрүлге мурнакчыларының бөлүү бо хүннерде ССРЭ-ниң найысылалында «Чехословакия-85» дээр улуг делгелгеже чоруптар. Ол делгелгениң Тиилелгениң болгаш чуртту Совет Армияның хостааңындан бээр 40 чыл болган оюнга турасказкан. Республиканың эң улуг турисчи бюроларының бирээзи «Татратур» оларның ынаар чоруурун организастаан.

— Бо чылын Советтер чурунга аян-чоруктуң оруктары дыка калбарган — деп, «Татратурнуң» чиңгине директору Ладислав Гажо СЭТА-ның корреспондентизинге чугаалаан. - Бо беш чылдың эгезинден тура, «Татратурнуң» шугуму-биле Совет Эвилелиниң янзы-бүрү районнарынга барык 56 муң чехословак туристер чораан-нар.

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

«ДАЛАЙ ХҮНҮ»

ВАРШАВА. Шецина портунга он-он судноларның гудокталарының медээлери ПУР-нуң далай ажыл-агыйының ажылдакчыларының 150 муң кижилиг отрядының чаңчыл апарган байырлалы — «Далай хүнүнүң» ажыттынганының дугайын чарлаан.

Бо чылын кол байырлал Шецинада эртип турар. Хоорайның муң-муң чурттакчылары парустуг судноларны сонуургап көөр дээш портка келген. Оларның аразында мында аалдап чедип келген совет «Седов», «Крузенштерн» дээр парустуг суднолар база бар.

«Далай хүнүн» Гданьскиде база калбаа-биле демдеглеп турар. Аңаа польша далайның камгалал албан черлериниң кезектериниң мергежилдерин чонга көргүскен. Байырлалдың аалчыларынга далай шериниң флодунуң корабльдеринге, садыг болгаш балыкчы судноларга баарын чөпшээрээн.

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ МАШИНАЛАРЫ

БУДАПЕШТ. Венгрияда көдээ ажыл-агый машиналары кылыр үлетпүрнү эң-не дең-дески хөгжүлделиг деп санап турар. ЭДЧ-ниң шугуму-биле ол адырга кады ажылдажылганың калбарганы аңаа боттуг идиг боол турар.

Социалистиг чурттар чылдың-на ниитизи-биле 280 млн. рубльдиң көдээ ажыл-агый машиналарын садып ап турар. Бо талазы-биле кол черни Совет Эвилели ээлеп турар. Ынаар күш фермаларынга тургузар четчелеттинген дериг-херекселдерни, өске-даа машиналарны чорудуп берип турар.

СОВЕТ ӨҢНҮКТЕРНИҢ ДУЗАЗЫ

ХАНОЙ. ВСР-ниң кылып үндүрүп турар станок дериглелериниң хөй кезиин Совет Эвилелиниң техниктиг дузаламчызы-биле туткан заводтарда кылып турар. 1958 чылда Ханойнуң бир дугаар станок заводу ажылдап эгелээни-биле социалистиг Вьетнамның үлетпүрүнүң ол чаа адырының үндезини салдынган.

Чээрби беш чыл иштинде янзы-бүрү 46 станоктар хевирлерин кылып үндүрген. Оларның 32-зи универсалдыг—хөй янзы ажылдарны күүседип шыдаар. Аңаа 20 янзы мергежилдиң 6 муң ажыг бедик мергежилдиг ажылчыннарны, бир муң ажыг инженерлерни, техниктерни болгаш мастерлерни өөредип белеткээн.

[СЭТА].

ГДР. Рулада сурагдыг заводтуң продукциязының бо чылын хемчээли он миллион экземпляр болур. Чурт иштиниң болгаш даштыкының-даа садып алыкчыларынга ол бүдүрүлге чериниң ажылчыннары ол хире шактарны кылып үндүрер. Калбак ассортиментилиг кылыгларның аразында—бо чурукта ышкаш амгы үениң кварцылыг будильниктери база бар. Заводтуң чаартыкчыларының чогаадып тургусканы эптээр автомадының дузазы-биле ындыг будильниктерни кылып үндүрери эрткен чыл-биле деңнээрге, дыка дүргедээн.

АДН—СЭТА-ның фотозу.

АРАГА ИШПЕС ЧОРУК — АМЫДЫРАЛДЫҢ НЕГЕЛДЕЗИ

БОДАНГАНЫ БОТКА ХЕРЕК

Арагалаашкынны болгаш алкоголизмни узуткаар, араганы боттары кылыр чоруктуң когун үзер талазы-биле хемчеглер дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалдарын бүгү улус калбаа-биле чугаалажып, чүүлдүгзүнүп, деткип, коммунистиг моральдың болгаш мөзү-шынарның принциптеринге шуут таарышпас хоралыг бо чаңчылдың когун үзер дээш кижи бүрүзү бодундан эгелеп ук доктаалдың күүселдезин чедип алыр дээш бо хүннерде демиселди чорудуп турар. Ылаңгыя коммунистер маңаа боттарының үлегер-чижээн көргүзер дээрзин санал-оналдарынга айтып турар. Херектиң ужуру — чугаалажып, чүүлдүгзүнүп, деткип каарында эвес. Арагалаар чорук дээрге эргиниң артыышкыны, эки тура-биле калчаараары, тенииридир. Ооң багай уржуктарын чединигир, тода тайылбырлаар апаар. Маңаа чүну кылырыл? Бирээде, арага ижеринге чылдагаан болуп, сылдаг берип турар кевин-херек чок чүүлдерни болдурбас. Чижээ, эт-херексел-даа, машина-даа садып алганда, чаа бажыңче-даа көшкенде «чуур» дээш-ле арагалаар чорук шын эвес. Бистиң тыва улустуң эрги-даа, чаа-даа чаңчылдарында амыдыралдан адырылбас солун, эки чаңчылдар хөй.

Арагалаар чорук чамдык кижилерниң амыдыралынче ханылап, организмниң негелдези боол киргеш, мырыңай хоочу аарыг боол доктаап, ол чокта чурттталгага солун эвес кылдыр сактырлар. Араганың дүлгээзининге алыскаш, ажы-төлүнден, өг-бүлезинден, албан-дужаалдыг ажыл-ижинден чарылганнар бар. Оон эрткеш бодунуң амы-тынындан чарлыр азы кем-херекке онаажыр чоруктар тургулаан. «Далайга дүжүп өлгеннерден, дашкага хоранналып өлгеннер хөй» дижип улустуң чугаалажырында ужур-ла бар. ССРЭ-ниң Медицина эртемнер академиязының чиңгине кежигүнү, профессор, сураглыг кезер эмчи, Ленинчи шаңналдың лауреады, академик Ф. Г. Углов «Чон аразында кижи» деп номунда мынчаар бижип турар: «Бистиң чурттталгавыс солун-даа, чараш-даа, кыска-даа. Ындыг болганда водка ижип алгаш чурттталгаже шырыңмаланчак карак-биле көрген херээ-даа чок... Совет кижилерниң чурттталгазының үргүлчүлели ортумаа-биле 72 чыл, арагачыларның 55. Дашка ээп, күзелин хандырар чоруктуң өртээ ындыг боор-дур».

Аныяк-даа, ортумак-даа, салгалдың кижилериниң арага ижериниң айыылындан шуут чайлаарының айтырыын үзе шинтпирлээр үе черле келген. Бистиң келир салгалдарывыс ону ижер байтыгай, билбес, таныывас болур ужурлуг. Совет кижиниң чаа бүдүш-шынары, ооң коммунистиг үзел-бодалы болгаш моралы эргиниң артыышкыннарынга удур үргүлчүнүң эптеш чок демиселинге бадыткаттынар. Маңгысталчак ёзу-биле чурттаксаар, хоп-нүгүл тарадыр, арагалаар болгаш оон-даа өске ол янзылыг артыышкыннарга удур шинтпирлиг демисел—коммунистиг моральдың тиилээрин кандырар.

Шүлүкчүнүң даараазында одуруглары сагышка кирип келирдир:

Чүү-даа чүве өйлүг болур
Чүрек безин соклайн баар.
Чүгле чаңгыс амыдырал
Чүс-чүс чылда уламчылыг.

Элээн ижиптер турган бир таныырым эр чоокта мынчаар чугаалап орду: «Ооң-биле туттурар ам черле соксазын. Болгай аан. Чазак-чагырганың чарлыын сагыыр, ону хүлээп алыр апаар. Боданганы ботка херек»...

Б. ДОЮНДУП.
Тес-Хем район.

БҮГҮДЕ КИРЖИР

Арагалаашкынны болгаш алкоголизмни узуткаар, араганы боттары кылыр чоруктуң когун үзер талазы-биле хемчеглер дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалдарын, арагалаашкынга удур демиселди күштелдирер дугайында ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыктарын районнуң партия, совет органнары күш-ажылчы коллективтерни дамчыштыр ажылчы чоннарга таныштырган. Ону күүседир талазы-биле хемчеглерни ажылдап кылган.

Арагалаашкынга болгаш алкоголизмге удур ажыл чорудар болгаш назы четпээннер херээниң талазы-биле комиссияларның, эки туралың улусчу дружиналарының, эш хуу судтарының составын эде көрген, кылыр ажылдарның планын чаарткан. Районнуң улуг бүдүрүлгелеринде, күш-ажылчы коллективтеринде арагалаашкынга болгаш алкоголизмге удур ажылдар чорудар чээрби сес комиссияларны тургускан, оларның удуртукчуларының хөй кезии коммунистер, комсомолчулар.

Хоорайда партияның чээрби чеди эге организацияларынга СЭКП ТК-ның үстүнде адааныс доктаалын таныжып, бо талазы-биле ажылды күштелдирери-биле холбашкан хуралдар эрткен. Аңаа чүс ужен ажыг кижи санал берип, арагалаашкынның кайы хире хоралыының дугайын чижектер-биле сойгалап турганнар. Арагалаашкынче хандыкшааның уржуундан күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээн беш коммунистиң хууда херээн сайгаоып көрген. Оларның ужунге партия талазы-биле шыңгы хемчег онааган. Чижээ, хоорайның № 1 ортумак школазының башкызы М. Н. Давыдова арагалап, чылдагаан чок черге ажыл шагы үзүп турганы дээш партия кежигүнүнден үндүрткен. «Северовосток электромонтажтың» участок начальниги С. С. Бузин, № 2 школаның башкызы Ш. Б. Моңгуш арагалаар чоруу дээш учёт карточказынче киир бижидип, хемчег алыскан.

Ак-Довурак хоорай Совединиң күүскомунуң шинтпирин ёзугаар эки туралың улусчу дружиназының дежурныйлаашкынын мурнунда ышкаш чүгле ажыл шагының соонда эвес, а бүдүн хүн дургузунда чорудар кылдыр организастаан. Ажыл-агыйның удуртукчулары кежээкиниң тос шактан эгелээш дүнекиниң бир шакка чедир дежурныйлаар. Айның баштайгы хонуктарында милиция ажылдакчылары болгаш дружинниктер хөй-ниити черлеринге ээрик көзүлген 50 хире кижини туткан болгаш оларның ужениң 930 рубльге штрафтаан. Ээриктер сергедир черге кирген херээженнерниң, комсомолчуларның, назы четпээннерниң саны көвүдээн. Ынчангаш хоорайның комсомол комитеди, херээженнер чөвүлели, назы четпээннер ортузунга ажыл чорудар комиссия боттарының ажылын улам күштелдирерин үе негеп турар. Хоорайның № 3 орук-септелге участогундан, транспорт цегинден, бедүүн спорттуг рудадан даг-дүгү арыглаар цехтен, «Тыва даг-дүгү» комбинаттың орук-септелге участогундан ээриктер сергедир черге киргеннерниң саны эрткен чылдың бо үезинге деңнээрге хөй болуп турар. Ак-Довурак хоорайның автобүдүрүлгезиниң, орук-септелге участогунуң, орук-септелге тудуг эргелелиниң хожудаашкынга таварыжып турарының бир чылдагааны арагалаар чоруктуң уржуунда.

Партияның айтыышкынынга дүүштүр арагалаашкынга болгаш алкоголизмге удур демисел чорударда кижизидилгениң янзы-бүрү аргаларын ажыглаары чугула болгай. А ындыг турбуже, Ак-Довурак хоорайда чүгле штраф онаар хемчеглерже чаңгыс талалай хандыкшып турарын чугаалаза чогуур. Партия организациялары, күш-ажылчы коллективтерниң удуртукчулары профилактика чөвүлелдериниң, эш хуу судтарының ужур-дузазын кедүрер, оларның ажылының дээштиин бедидер ужурлуг.

А. САРЫГЛАР.

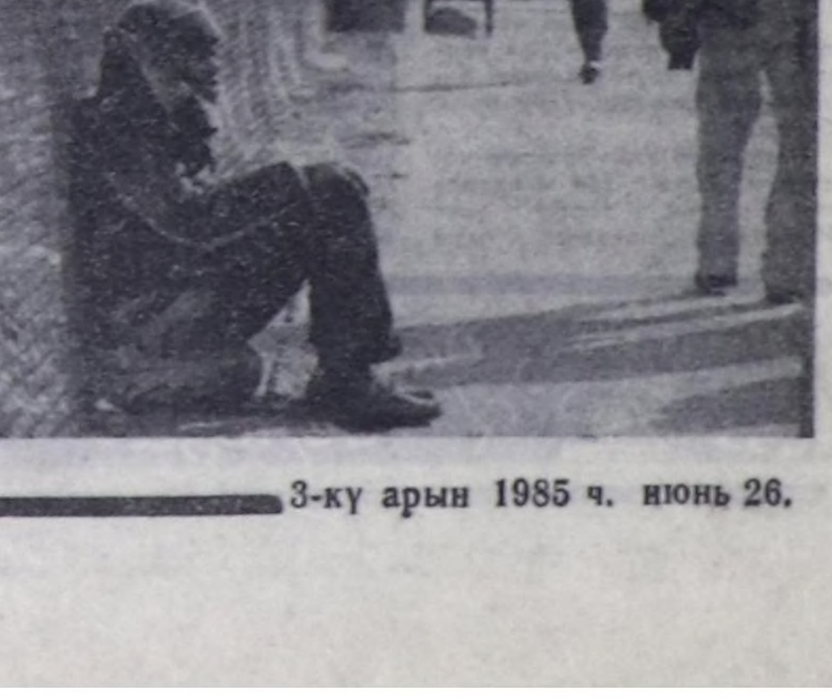
ТУСКАЙ КОМИССИЯ

ДЕЛИ. (СЭТА.) Индияның чазаа индий «Эйр Индиа» авиакомпаниязының Ирландияның эриктериниң кырынга айыылга таварышкаш, чуурулган лайнерниң талазы-биле истелге чорудар тускай комиссияны тургускан. ДХМ-ниң албан ужурунда телээлекчизиниң дыңнатканы-биле алырга, ол үүлгедиишкинге Барыын чүкте хоргадап турар сикх террористерниң киржилгезин чазак ыяк өөренип көөр апаар.

Индияның Премьер-министри Раджив Ганди Пенджабтың губернатору Арджун Сингх-биле ужуражыышкын кылгаш, экстремистерниң үүлгедиишкиннериниң күштелгени-биле холбаштыр ол штатка айыыл чок чоруктуң хемчеглерин немей алырының чугулазын айыткан.

АКШ-тың чурттакчыларындан улам-на хөй кижилер бажының кырында чаглаа чок боол, чурттаар чер алырынга идегели оксундуруп турар апарган.

Вашингтон хөй миллиард долларны шериг чарыгдалдарынга, өлүрүкчү бос-чепсектерни кылырынга тускайлап, хереңгитеннерге үндүрүг-дадывырның чаа-чаа чиигелделерин кылып тургаш-ла, дыка хөй американнарның амгы үеге чедир бичии-даа болза, чаглактанып чурттаар черлерлиг болур аргазын берип турганы хензиг акша-хереңгини безин кызырып турар.

ЧУРУКТА: Нью-Йорктуң чурттаар бажың-балгат чок, хоорайның тротуарларынга тояап чоруур ужурга таварышкан чурттакчыларының бирээзи.

Е. СВЕШНИКОВТУҢ фотозу. СЭТА.

ЧОГААДЫКЧЫ БӨЛҮКТҮҢ УЖУРАЖЫЫШКЫННАРЫ

Тыва АССР-де МАР-ның Хүннеринге киржип чоруп турар Моол Арат Республиканың делегациязының кежигүннери дүүн Тываның эртем-шинчилел институдунга эртемденнер-биле ужурашкан. МАР-ның Эртемнер академиязының оралакчы президентизи, академик, МАР-ның Күрүне шаңналының лауреады, Моол-совет найырал ниитилелиниң Төп чөвүлелиниң кежигүнү Ш. Цэгмид Моолда эртем сайзыралының дугайын таныштырган. МАРН ТК-ның кежигүнү, МАР-ның Министрлер Чөвүлелиниң херектер эргелекчизи, МАР-ның Улустуң Улуг Хуралының депутады, Моол-совет найырал ниитилелиниң Төп чөвүлелиниң даргазының оралакчызы Б. Бадарч, Моол-совет найырал ниитилелиниң Төп чөвүлелиниң харыысалгалыг секретары Р. Дэлгэр олар ужуражылышкынга киржип, байыр чедирип, чүве чугаалааннар.

Тываның эртем-шинчилел институдунуң директору, төөгү эртемнериниң кандидады Ю. Л. Аранчын аалчыларга байыр чедирип, чедиишкиннерни күзээн.

* * *

Совет Тываның аалчылары— Моол Арат Республиканың чогаалчылар, чурукчулар болгаш өске-даа чогаадыкчы ажылдакчыларының бөлүү бистиң республиканың ажылчы чону-биле ужуражып, чогаадыкчы ажыл-херектери-биле таныштырып чоруп турган. Олар боттарының чогаадыкчы ажылынга темаларны база тып алганнар.

МАР-ның Күрүне шаңналының лауреады Гелегийн Одон, Успа-Нур аймактан келген чурукчу Эренгийн Сухэ оларга «Заря» теплоходка чоруп чораан баштайгы хүнде-ле чаа ажылдар чуруурунга материал тылтып келген. Хүн бүргег турган-даа болза, чамдык демдеглелдерни кылгаш, этюдтарны чурупканнар. Дыштаныр хүн таварыштыр Чедер хөлге дыштанып чорааш, бөлүк чогаадыкчы ажылдакчылар этюдтарны чуругулааннар. Чурукчу Г. Одон бойдус чурумалдарын көргүзеринге сонуургалдыг кижи болду.

Ол хүн «Чедер» курортка чорааннар — оларның аразында искусствовед болгаш журналист Раагий Бат-Очир, МАР-ның улустуң ыры болгаш танцызының күрүне ансамблиниң танцычызы Ш. Дашцэвэг болгаш чогаалчылар, чурукчулар база өске-даа моол өңнүктер дыштаныкчылар-биле ужурашканнар. Олар уругларның «Радость» ансамблиниң концертин база көргеннер.

Ансамбльдиң концерти аалчыларны онза сонуургаткан.

— Боттарыңарның артистериңерге шынап-ла төлептиг салгалды кижизидип турар-дыр силер — деп, Ш. Дашцэвэг өөрүшкүлүг чугаалап турган. МАР-ның улустуң чогаалчызы Сэнгийн Эрдэнэ ансамбльда киржип турар үш сыгытчы бичии оолга турасказдыг хөрек демдектерин кадап берген. Үш сыгытчының бирээзи мырыңай бичии оолчугаш. Оолдар бичии-даа болза, сыгыт-хөөмей уран чүүлүнче базымнарны кылып турары черле эки.

Бисте аалдап келген чогаадыкчы ажылдакчылар телевидениеге дамчыдылгага кирижкен соонда, Кызыл районнуң «Сукпак» совхозка барып, ужуражыышкынны эрттиргеннер. Моол, тыва, орус—үш дылга шүлүктер чаңгыланып турган. Моолдуң Революсчу аныяктар эвилелиниң шаңналының лауреады, уруглар чогаалчызы Мөнгөний Чимид, шүлүкчү Александр Даржай шүлүктерни номчааннар. Совет Тыва-биле, ооң чону-биле ужуражып таныжканын, акы-дуңма чогаалдарның найыралының дугайын С. Эрдэнэ, моолдуң амгы чурулга уран чүүлүнүң дугайын Г. Одон чугаалап турганнар.

Келир үеде чаа ажылдарга шенелделер кылдынып, этюдтар чуруттунуп, Совет Тываның кижилериниң, ооң бойдус чурумалының дугайында баштайгы шүлүктерниң, очерктерниң баштайгы одуруглары бижиттинип турар, бо бүгүнүң дугайын улуг-ла үр эвес үе эртерге, моол номчукчулар таныжарлар.

Ч. АНАЙБАН.

ЧУРУКТАРДА: «Чедер» курорттуң дыштаныкчылары-биле моол чогаадыкчы ажылдакчыларның ужуражыышкыны; Күрүнениң академиктиг опера болгаш балет театрының ыраажызы Ч. Мунхшур Ж. Бизениң «Кармен» деп операзындан арияны күүседип турары.

Ю. КОСАРЬКОВТУҢ, О. ОХЕМЧИКТИҢ фотолары.

МАЛЧЫННАРНЫҢ ӨӨРҮШКҮЗҮ

Бо хүннерде Совет Тыва хүндүлүг аалчыларны—акы-дуңма кожавыс моол өңнүктерни уткуп хүлээп алгаш, сеткил ханар чылыг ужуражылышкыннарны-даа эрттирип турдулар. Бистиң «Чаа орук» совхозка хүндүлүг аалчылар база аалдап чордулар. Моол артистер бөлүүн районнуң болгаш совхозтуң удуртукчулары хүндүткелдиң ёзузу-биле уткуп алдывыс.

Бистиң совхоз МАР-ның кожа аймактары-биле найыралчы харылзааны доктаамал тудуп, бот-боттарывысты эки билчир бис. Черле ынчаш аравыста харылзаалар найыралдыг, быжыг. Моол артистерниң оюн-көргүзүү биске онзагай солун болду. Ылаңгыя бистиң малчыннарывыс моол артистерниң концертин көргеш, онза өөрүп, оларга чедиишкиннерни күзеп, байыр чедирип турдулар.

Б. БУМБАЖАЙ,
совхозта партком секретары.
Эрзин район.

СЭНГИЙН ЭРДЭНЭ

ИДИК ДААРАКЧЫЗЫ

Улан-Баторнуң кудумчуларының бирээзинде төгерик көзенектиг бичии үгекчигеш бар. Хүннү бадыр ооң масканың даажы дыңналыр болгаш бир-ле кижи дүнүксүмаар үн-биле масканың даажының аайы-биле ырлап олурар:

Даңгаар эртен дагның
сиртин
Хаая сиилбип, мырып келир.
Хайыралыг кужур чүрээм
Даңгаар сени бодап чоруур.

Сэр-Одтуң ырлап олурары ол-дур. Ону бүгү кудумчу билир. Ооң маңаа үгекчигешти тургузуп алгаш, идиктер кылып эгелээнинден бээр барык-ла үш чыл болган. Ээжектери турлугулап, улдуңнары оюлгулап калгылаан, эледир кеткилеп каан янзы-бүрү өңнүг, хемчээлдиг сапыктарны, майыктааштарны, туфельдерни эмгелиг кончуг бир азыгда чыскаай салгылап каан.

Сэр-Од ээжектерни кадап олура, бо-ла ырлай бээр. Узун шириленчек салаалары-биле кадагларны, масканы алгаш, ээжектерни кадай бээрге, ону көрген кижи бүрүзү-ле ооң идик септээр салым-чаяаның, мергениң дораан-на эскерип каар. Ооң кызып, ак сеткилдиг ажылдап олурарын көргеш, идиктерин камчок кедип каан кижи бүрүзү ала-чайгаар бодун иштинде чемелей бээр...

Сэр-Одтуң хары үжен ашпас. Кажан ол бодунуң хана-карактыг кепка бөргүн, алгы курткузын кедипкеш базыптарга, ооң аныяа мырыңай дам баар, ооң чаны-биле чараш кыстар иштинде хөлзеп, олче карак уштап эрткилээр болдур ийин.

Сэр-Од — сапожник. Чүзү-биле багай мергежил деп! Ооң кижилерге ажыы чок бе! Кижи болганынга идик херек болгай, а ол үр болбайн бола үзе кеттине бээр, ынчаар ону септээр апаар.

Сэр-Одтуң ажылдап олурар кудумчузунда ажылчыннар, албан-хаакчылар, студентилер, эртемденнер, чаңгыс сөс-биле чугаалаарга, янзы-бүрү мергежилдиг кижилери чурттап турар.

Сэр-Од оларның барык шуптузун таныыр, ол чүгле бажындан будунга чедир кеттинер база септевээн идик кедер кижилерни билбес. Сэр-Од оолдарны чүден артык таныыр! Олар бажыңнар чаны шөлдерге бөмбүк теп ойнаар, ынчангаш идиктериниң улдуңнары доктаамал бо-ла турлугулап каар...

Кижи бүрүзү тускай аажы-чаңныг, кижи бүрүзү идиктерин бодунуу-биле кедер. Ээжектери чүгле каш-ла хүн быжыг чоруур херээженнер барын Сэр-Од билир.

Идиктер дораан үрелип-ле турар болза, сапык кылыр кижиге-ле эки болгу дег. Сэр-Од ынчаар бодавайн турар. Бо талазы-биле ол онзагай бодалдыг. Ол аңаа үргүлчү келир кижилерни ындыг-ла хүндүлевес. Шынап-ла, бир эвес сапыктарга мырыңай чаа бирги сорттуң улдуңнарын, ээжектерин салгаш, ыяк кылдыр кадап каарга, үр-даа болбаанда, өштүг чүве дег, бо-ла тура теп алган келирге, ында чүнүң экизи боор. Хомуданчыг болбастың аргазы чок ышкажыл?

Бо кудумчуда чурттап турар кижилер боттарының сапожнигинге ынаа аажоктар. Оларның шуптузунга Сэр-Одтуң хамаарылгазы база-ла эки: кырганынга-даа, аныяанга-даа дөмей-ле. Ынчалза-жок оларның аразындан бир-ле кижини онзалап ылгай бээр сен, ол өскелерден сээң сеткил-сагыжыңга эң-не эргим кылныыт келир.

Сэр-Одтуң хүнду эр ындыг кижизи бар, ол Цэрэндулам—ажык, шала куузумаар шырайлыг, улуг кара карактарлыг аныяк херээжен. Ол бичии үш чаптанчы оолдарлыг. Цэрэндуламның ашаа эрагага хандааш, ону үш оолдары-биле чааскандырзын каапкаш б... ган. Аңаа, кужурге, бүгү чүве чиик, белен эвес. Сэр-Одтуң үгээнге ол үргүлчү чаңгыс олла идиктерни эккээр.

Кажан Цэрэндулам Сэр-Одтуң үгээнге чедип кээрге, ол ырлаарын соксадыптар, олар аразында үр-ле чугаалажып олурар. Оларның үргүлчү ужурашкан санында-ла, Цэрэндуламче көргеш, Сэр-Одтуң улуг тынары кежээлей бээр.

Цэрэндулам Сэр-Одка чамдыкта майыктааштар чокка база чедип кээр. Кажан ол үгекке чедип кээрге, Сэр-Одту элдептиг байдал хөме апы бээр, ооң шевер холдары ону дыңнавастай бээр болгаш, маскажыгаш кадагның бөргүн безин чазыптар.

Бир-ле катап Цэрэндулам:

— Бөгүн суббота болгай. Кежээ бистиинге кээп көрүңер —деп чугаалаан.

Сэр-Од дыштаныр хүннерде кедер костюмун кедип алгаш, ооң бажыңының эжиин айыткан шагында соктаан.

— Бистиң сапожнигивис келди!—деп, оолдар ону өөрүшкүлүү-биле уткуп алган.

Цэрэндулам дыка амданныг чем кылып каан, аалчыга тускайлап садып алган арагазын стол кырынга салып каан. «Кандыг кончуг эки кижи боор,—деп, Сэр-Од боданган. —Оолдары база кайгамчык».

Ооң соонда Сэр-Одтуң үгээнге кежээлерде орайга дээр чырык кывар апарган: Сэр-Од элээн каш эжеш бичии сапыктар даарап турган.

Бир-ле катап Цэрэндулам эргижиреп элеп калган үш эжеш майыктааш эккелген. Сэр-Од маскажыгажын аткаар салып кааш, шала эгениксеп, багайтыр хүлүмзүрээш, хааржаан ажыткан. Оон ол чаа үш эжеш бичии салыкчыгаштар эккелген.

— Мен... мен... мону оолдарга белек кылдыр... Ап көр, ап көр,—деп, Сэр-Од чугаалаан,— Оолдарга... Белек...

Ол шала ажаанзырап хүлүмзүрээш, чүге-ле ийик бодунуң аңаа ончалыг чыткан хер-херекселин аай-дедир салып эгелээн.

Цэрэндуламның карактарының чажы бүлдеңейнип келгилээн, олар хүнге чайынанган чинчилерге дөмей болган.

— Цэрэндулам! Мен сеңээ база оолдарыңга ааажок ынактыр мен —деп Сэр-Од чугаалаан.

А. ДАРЖАЙ очулдурган.

ОЗАЛДААН ЫНАКШЫЛ

[Эгези № 144 «Шында».]

— Чүге удувайн тур сен. Элчок-тур бе? Азы оруннарывыс солчуп аар бис бе?—деп, ол менден айтырды.

— Чок, чок, уду! Аңаа агаарлап тур мен— деп химирендим. Элээн ыыт чок чыдыр бис.

— Бата,— деп, ол оожум сымыранды,— солун чүведен чугаалап көрем.

— Чүнү чугаалаар мен. Чүнү-даа билбес мен.

— Эгенме даан—деп ээрешти.

— Сокса. Дам адар четкендир. Удууйн дээш.— Хая көрнүп алгаш, шуглаам-биле бажым дүй эжингеш, удуучаннай бердим.

Эртенинде Улан-Баторже чоруптум. Дыка хөй чылдарда эки билирим, топтуг үрүг Ичинхорло поездиге мени үдеп тура, мээң маңаааным, сагыкмааным чүвени чугаалаан.

— Сени эр кижи деп бодап чордум! А сен...— өөдежокпай-дыр сен. Бажың сыртыкка салы-ла, хаарыктап билир.

Ол сөстерден элдепсинип, хорадаан мээң каржы көрүжүмден ооң арны, мойну болгаш кулактары безин өрт кыза берди.

— Буруудатпа, мени буруудатпа,— деп, карак чажын өттүр ол барык сымыранды.— Сени элчоксундуруптарын күзеведим. Чүгле бүгү чүвени сени билзин дээш ынчалдым...

Ооң чараш деп чүвезин. Ында мээң билип шыдавазым бир-ле чаа чүүл немешкен. Карактарын кандыг дээрил! Олар эргим болгаш эриг, чымчак чырывышааннар. А Жавзан? Ооң соонда хөөн кылыышкын болгаш хоозун бодал арткан...

Туң дег ак диштерин чылчырыкталдыр хүлүмзүрбүшээн, Ичинхорло мээң холумну дыңзыг тутту. Ооң чааптарында ханы сыртылааштарны эриннерим-биле өйдүктүрүп эргеледикседим.

— Бот-бодувус көрүшпээнден бээр үр-ле болду. Хенертен сени маңаа көрүп кааш, карактарымга бүзүревейдим — дидир. Оон үнү чымчак болгаш кыйгырганзыг болду.

Ишти-хөңнүмде бүгү чүве дүндерли берген ышкаш болганда, бүткүр бодум сирилейн бердим. Чаңгыс-даа минутада ооң хензиг, хоюг холун салыр хөңнүм чок болду.

— Сеңээ дыка хөйнү чугаалаксап тур мен—дээн үнүмнү бодум безин танывайн бардым.

— Чугаала. Бичии кедээр турул аалы. Чаңгысклассчыларывыс кайда-кайдал? Оларның дугайында чүнү билир сен?

Янзы-бүрү медээлер чугаалажып ор бис. Ооң бичии холу мээң адыжымда хевээр-даа бол, ооң менден төнчү чок ыраан эскерип, дестүнмейн айтырдым.

— Бүгү-ле эрткен чүве дээш, шыдаар-ла болзуңза, өршээп көр. База катап ужуражы бергенивиске кызыгаар чок өөрүп тур мен. Салым-чолувус кезээ-мөңгеде катчы бээр болза, аас-кежиктиим дээш өлүрүнгедаа белен мен...—деп, үерлээн сеткилимниң хайымындан тынывыжын кыскалап, мыя мону тынмайн чугаалай кааптым.

— Бо сөстерни кайы хире үр манааанымны билген болзуңза, Бата!— дээрге, ооң карактарынга чаштар долуп келди.

— Ам-даа орай эвес шежил — деп, мындыг чараш, чаагай херээженден адырлыр хөөн чогум-биле ону достум. Богумнуң-на аас-кежиимден дезип чораан, кандыг кончуг мелегей боор мен...

— Харыылап көр! Чөпшээрежир сен бе?

Эктинден мээң холумну дужүрүп, менден хосталып алгаш чугаалады:

— Чүнү чугаалаар мен? Сеңээ дыка-ла ынак чордум. Өөренип чоруптарыңга, сени сагынгаш, өлү бээр боор мен деп бодап турдум. Сен амдаа меңээ эргим сен...

Чүрээм соп, згидиг чокка ону чидиргенимни эскерип кагдым.

— Өңнүктер боол артып калды?— Чоогувуста магазин эжиинче ол көрүндү.—Сени ашаам-биле таныштырып каайн. Ол кайгамчык эки кижи...—деп чугаазын дооспайн чорда, магазин эжии ажыттынган соонда, борбак кара оол үне маңнап келди.

— Авай! Авай!—деп алгырбышаан, мезинче ыдып ор.

— Бата, оглум, кээп уштуң!—дээш, Ичинхорло ону ээлдек уткуп алгаш, холдарынга чиик кедүрүп алды.

***Жинглейн* ДАМДИНДОРЖ.**

ТВ

ИЮНЬ 26-ДА
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Үе». 8.40 — Эртенги гимнастика. 8.55—Концерт. Тюменьден дамчыдылга. 9.15—«Аян-чорукчулар клуву». 10.15 —«Грядущему веку». 1-ги сериязы. 11.25—11.30—Медээлер. 15.40 — «Кортик». 2-ги сериязы. 16.50—«Он алды хар чедир болгаш оон-даа өрү». 17.35—«Улусчу чогаадылга». 18.20 — Алкоголизмниң хоразының дугайында док. фильм. 18.30—Улустуң аялгалары. 18.45 —Бөгүн делегейде. 19.00—«Кони, кони»... Док. телефильм. 19.10 — Бир эвес кадык болуксазыңза. 19.25 — Венесуэланың компартиязының чиңгине секретары Х. Фарианың 75 харлаанынга. 19.50 — Грядущему веку». 2-ги сериязы. 21.00—«Үе». 21.30—Театр мемуарлары. 22.45—23.05 — Бөгүн делегейде.

ИЙИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — Эртенги гимнастика. 8.15 — Док. фильм. 8.35 — С. Орехов ойнаар (гитара). 8.55 — Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, ленинчи шаңналдың лауреады, ССРЭ-нин Дээди Совединиң депутады, ССРЭ-ниң ЭА-зының оралакчы президентизи Ю. А. Овчинников-биле школачыларның ужуражылгазы. 9.35—«Өг-бүле болгаш школа». Тележурнал. 10.05—Вьетнамның куклалар театры. 10.40—Орус чогаалчы революционер А. И. Герценниң амыдыралының болгаш чогаадыкчы ажыл-херээниң дугайында. 11.20 — Мультфильм. 11.40 — Өрт айыылының дугайында док. фильм. 11.55 — 12.50 — «Дрессировщики». 6-гы, 7-ги сериялары. 18.00 — Медээлер.

КЫЗЫЛДАН

18.20 — «МАР 60 харлыг». Док. фильм. 18.50 — «Азия тевү». 19.10—Медээлер. 19.20—Моол Арат Республиканың артистериниң концерти.

МОСКВАДАН

20.00 — Балет артистериниң Москвада V делегей конкуруз. 3-кү туру. 21.00 — «Үе». 21.30 — «Дзори Миро». 2-ги сериязы. 22.35 — «Ретенитис» танцы ансамблиниң концерти. 23.00—00.45 — Футболга ССРЭ чемпионады. «Динамо» (Москва) — «Арарат».

Агаар

Республикага шокар булуттаар. Дүне бичии чаъстаар. Агаарның температуразы 8—13, чылыыр. Хүндүс бичии чаъстаар, агаарның температуразы 18—23 градус чылыыр.

Кызылга шокар булуттаар. Дүне бичии чаар. Агаарның температуразы 10—12 градус чылыыр. Хүндүс чагбас, агаарның температуразы 21—23 градус чылыыр.

Редакторнуң оралакчызы К. К. САТ.

КИНО

ИЮНЬ 26-ДА

«НАЙЫРАЛ»: «Букет мимозы и другие цветы» 9.30, 13.10, 16.50, **«Идущий следом»** 11.20, 15.00, 18.40, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Вий» 14.00, 16.50, 18.40, 20.20 шактарда.

«ВОСТОК»: Киносборник 10.00, **«Парашютисты»** 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ЧАЙГЫ» кинотеатр: «Груз без маркировки» 14.30, 16.20, 18.10, 20.00 шактарда.

Тыва АССР-ниң Харылзааның бүдүрүлге-техниктиг эргелели

1985—1986 өөредилге чылынга Новосибирскиде харылзааның электротехникумунга сургуулдар хүлээп алырын чарлап турар.

1. **Хүндүскү салбырга** (шуут өөренир).

Долу эвес ортумак школа дооскаңнар дараазында мергежилдерге өөренип болур:

1. Радиохарылзаазы болгаш радиодамчыдылгазы (РС).
2. Телеграф харылзаазы болгаш медээлер дамчыдылгазы (ТПД).
3. Хөй шугумнуг электри харылзаазы (МЭС).
4. Автоматтыг электри харылзаазы (АЭС).

Өөренир хуусаазы — 3 чыл 10 ай.

Ортумак школаны дооскаңнар дараазында мергежилдерге өөренип болур:

1. Радиохарылзаазы болгаш радиодамчыдылгазы (РС).
2. Автоматтыг электри харылзаазы (АЭС).
3. Хөй шугумнуң электри харылзаазы (МЭС).
4. Телеграф харылзаазы болгаш медээлер дамчыдылгазы (ТПД).

Өөренир хуусаазы — 2 чыл болгаш 8 ай.

Техникумнуң хүндүскү салбырын доосқан аныяк специалистерни телеграфтың, хоорайлар аразының телефон станцияларынче, радиодамчыдылга болгаш радио хүлээп алыышкынының төптеринче, харылзааның районнар белдирлеринче, телевидение төптеринче болгаш «Орбита» станцияларынче, телеательелерже, харылзаа аппаратуразын кылыр заводтарже, телевидел, тудуг-монтаж организацияларынче болгаш эртем-шинчилел институттарының лабораторияларынче ажылдадып чорудар.

ХҮЛЭЭП АЛЫРЫНЫҢ ЧУРУМУ

1. Харылзаа техникумунга ССРЭ-ниң 30 хар чедир назылыг эр-херээжен хамаатыларын, а бот-өөредилгеге — ортумак болгаш сес чыл школазы доосқан билиглиг назы-хары барымдаа чок кижилерни хүлээп алыр.

2. Ортумак школаны доосқан кижилер литературага (сочинение), математикага (аас-биле) шылгалда тудар.

3. 8 класс дооскан кижилер орус дылга (диктант), математикага (аас-биле) кирериниң шылгалдазын дужаар.

4. **Техникумга кирерде дараазында документилер херек:**

а) билииниң дугайында документ (боду).

б) № 286 майыктың эмчи шынзылгазы.

в) бүдүрүлге удуртукчузунуң шынзытканы күш-ажылдептеринден (2 чылдан эвээш эвес ажыл стажтыглар) ушта бижилге.

г) бүдүрүлгелерден өөредип чоруткан кижилер—чаңгыс аай майык ёзугаар өөредип чоруткан бижик.

д) 3×4 см. хемчээлдиг 4 фото-чурук.

5. **Конкурс чокка хүлээп алыр кижилер:**

а) бүдүрүлгеден өөредип чоруткан кижилер.

б) шериг албанындан курлавырже халашканнар (халашкан соонда 2 чыл иштинде).

в) 2 чылдан эвээш эвес күш-ажыл стажтыг кижилер.

6. **Кирериниң шылгалдазы чокка хүлээп алырлар:**

— мактал бижиктер болгаш медальдар-биле шаңнатканнар;

— профтехучилищелер доозарда шылгарал дипломнарын алганнар;

— ортумак школа доозарда «Чамдык эртемнерни өөренирнге онза чедиишкиннери дээш» (математика азы орус дыл азы литература) шаңнатканнар болгаш ол эртемнерге кончуг эки демдектерни айыткан документилерлиг кижилер.

— курлавырже кадыының байдалы-биле, назы-хары азы штат кызырылганы-биле халашканнар (халашкан соонда 2 чыл иштинде).

Техникумга өөредилге сентябрь 1-де эгелээр.

Багай эвес өөренир сургуулдарга бүгү курстарга айда 30 рубль стипендия бээр.

Техникум чаагайжыды туттунган общежитиелиг.

II. Бот-өөредилге салбырынга:

Долу эвес болгаш долу ортумак школа дооскаңнар дараазында мергежилдерге өөренип болур.

1. Радио харылзаазы болгаш радиодамчыдылгазы (РС).
2. Автоматтыг электри харылзаазы (АЭС).
3. Хөй шугумнуг электри харылзаазы (МЭС).
4. Телеграф харылзаазы болгаш медээлер дамчыдылгазы (ТПД).
5. Почта харылзаазы (ПЧ).

Өөренир хуусаалары:

а) ортумак школаны дооскаңнар техниктиг мергежилдерге 2 чыл 10 ай. Долу эвес ортумак школа дооскаңнар — 4 чыл 9 ай.

б) ортумак школаны дооскаңнар почта харылзаазынга — 1 чыл 10 ай. Долу эвес ортумак школа дооскаңнарга 3 чыл 9 ай.

ХҮЛЭЭП АЛЫР ЧУРУМУ

Билдириишкиннер кирери 1985 чылдың июль 31-ге чедер.

Кирериниң шылгалдалары августуң 1-де Кызыл хоорайга эгелээр.

ДОКУМЕНТИЛЕР ЧОРУДАР АДРЕС: 667000, Кызыл хоорай, Кочетов кудумчузу, № 53, тел. № 2-48-12. Тыва АССР-ниң харылзааның бүдүрүлге-техниктиг эргелели, кадрлар килдизи.

ТЫВА АССР-НИҢ ХАРЫЛЗААНЫҢ БҮДҮРҮЛГЕ-ТЕХНИКТИГ ЭРГЕЛЕЛИ

Улан-Удэниң харылзааның электротехниктиг техникумунга 1985—1986 өөредилге чылында 8—10 класс доосқаңнарны шуут болгаш бот-өөредилгелиг салбырларга дараазында мергежилдерге өөредири-биле чыырын чарлап турар: **автоматтыг электри харылзаазы; хөй шугумнуг электри харылзаазы; районнуң электри харылзаазы; радиофикация; почта харылзаазы.**

Өөренир хуусаалары:

долу эвес ортумак школа доосқаңнар — «районнуң электри харылзаазы болгаш радиофикация», «автоматтыг электри харылзаазы» мергежилдерге шуут өөренир салбырга — 3 чыл 10 ай; «автоматтыг электри харылзаазы» мергежилге шуут өөренир салбырга — 4 чыл 10 ай.

Ортумак школа доосқаңнар —«автоматтыг харылзаа», «хөй шугумнуг электри харылзаазы» мергежилдерге—шуут өөренир салбырга 2 чыл 8 ай, бот-өөредилге салбырынга — 2 чыл 10 ай; «районнуң электри харылзаазы болгаш радиофикация» мергежилге—чүгле бот-өөредилге салбырынга—2 чыл 10 ай; «почта харылзаазы» мергежилге — шуут болгаш бот-өөредилге салбырларынга —1 чыл 10 ай.

Салбырларга ийилдирзинге кирериниң шылгалдалары 1985 чылдың августуң 1-ден 3-ке чедир болур. Долу эвес ортумак школа доосқаңнар орус дылга (диктант), математикага (аас-биле), ортумак школа доосқаңнар — орус дылга болгаш литератураға (сочинение), математикага (аас-биле) шылгалда дужаар.

Ийи чылдан эвээш эвес ажыл стажтыг болгаш халашкан дайынчылар техникумга кирерде чиигелделерлиг болур.

Техникумга өөренип кирерде дараазында документилер херек: билдириишкин, 8 чыл азы ортумак школа доосқан документ (боду), № 286 майыктың эмчи шынзылгазы, 3×4 см. хемчээлдиг 4 фото-чурук, бир эвес ажыл стажы 2 чылдан эвээш эвес болза, бүдүрүлгениң азы албан чериниң, совхоз директорунуң ат салып, шынзытканы күш-ажыл дептеринден ушта бижилге. Паспортту, шериг биледин азы кирр бижээн херечилелди боду көргүзер.

Кирериниң шылгалдаларын Кызыл хоорайга хүлээп алыр. Документилерни чорудар адрес: **667000, Кызыл хоорай, Кочетов кудумчузу, бажың № 53. Тыва АССР-ниң харылзааның бүдүрүлге-техниктиг эргелели, кадрлар килдизи, телефон № 2-48-12.**

УДУРТУКЧУЛАРНЫҢ КИЧЭЭНГЕЙИНГЕ!

Тудуг бүдүрүлгелериниң болгаш организацияларының, тудуг кылып, чуртталга болгаш албан бажыңнарын септеп турар министерстволарның болгаш ведомстволарның удуртукчуларынга Тыва АССР-ниң Садыг министерствозунуң садыг баазазының дыңнадыры болза:

Кызылдың садыг баазазында дараазында бараалнар бар: бир дөрбелчин метри 2 рубль 30 көпеек өртектиг 160×120 см., 130×80 см. хемчээлдиг калбак, угулзалыг, өң чок шилдер бар. Шилди шилчидилге-биле болгаш туда-даа садып ап болур.

БИСТИҢ АДРЕЗИВИС: Кызыл хоорай, Каменистая кудумчу, № 15.

ЯРМАРКАЖЕ ЧАЛАЛГА

Кызылдың автомобильдерге техниктиг хандырылга станциязы 1985 чылдың июнь 29—30 хүннеринде бүгү марканың чиик автомобильдеринге артык кезектерни садарының ярмарказын 10-дан 16 шакка чедир эрттирерин чарлап турар.

Ярмарканың болур чери: Заводская кудумчузунда № 30 бажың, «Автотехснаб»-тың КМТС-зиниң девискээриниң чаны.

Бистиң ярмаркавысче чалап тур бис.

ШЫН — Редакцияның адрези: 667000, Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 3. Телефоннары: редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24 2-23-54, харыысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийжи амыдырал болгаш үлетпүр килдистериниң 2-31-75, пропаганда болгаш совет тургузуу килдистериниң 2-37-13, чагаа килдизиниң 2-41-27, информация килдизиниң 2-20-60, культура килдизиниң 2-23-54; көдээ ажыл-агый килдизиниң 2-21-47, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45 солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Солун неделяда 6 катап үнер.

Чагыг № 3058.

Тыва АССР-ниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының херектериниң талазы-биле күрүне комитединиң типографиязы, Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 1.

ТС—00144